

Творець мудрого слова

“Лисаний Камінь”

Косів
2016

Книга «Творець мудрого слова» підготовлена до друку Косівським громадським інформаційним мистецько-туристичним центром.

Літературний редактор Г. О. Тимофійчук.

У виданні йдеться про віддану мудрому слову людину, актора, педагога, активного громадського діяча Яницького Тадея Олексійовича. Подано в оригіналі частину його статей та інших друкованих матеріалів про видатних людей України та рідного краю.

Достойна людина

Багато різних людей доводиться нам зустрічати на життєвому шляху. Та всіх, кого доля зводить з Тадеєм Олексійовичем Яницьким, вражає якась особлива виваженість, інтелігентність цієї людини. Високий, стрункий, з гордою поставою, він відразу привертає до себе увагу, та справжнє зачарування починається тоді, коли Тадей Олексійович починає говорити. Якийсь особливо теплий тембр його голосу, неабиякий ораторський хист, вміння знайти доречну цитату з творів класиків становлять ту магію слова, якою досконало володіє ця людина.

Артист і учитель... Ці професії стали основою його життя. Синім птахом високої юнацької мрії поманила сільського хлопця із села Локітка, що на Тлумаччині, артистична доля. Він успішно пройшов випробування і став навчатися у студії при обласному драматичному театрі, разом з основним складом артистів гастролював, куштував слави, мандрівного життя, щастя і нелегкого акторського хліба.

По-материнському мудро й виважено повела його по життю і вчительська доля. Закінчивши Станіславський педагогічний інститут, Тадей Олексійович згодом став учителем української мови та літератури у Косівському інтернаті. То було знаково, що обділеним батьківською любов'ю дітям любов до рідного слова, прищеплював він, артист слова, справжній професіонал. Навіть шкільні зірвиголови зачаровано змовкали, коли Тадей Олексійович натхненно читав Шевченка, Франка, Лесю Українку. Згодом своє вміння, вагомі знання Т.О.Яницький передавав учням Косівської гімназії. У цьому навчальному закладі педагог десять років читав і курс етики. Скількох дітей за своє педагогічне життя Тадей Олексійович причастив любов'ю до книжної мудрості, до рідного слова!

За багаторічну сумлінну працю учитель вищої категорії, старший вчитель Т.О. Яницький нагороджений багатьма відзнаками: у

1997, 2009 роках – Почесними грамотами МОН України, у 2004, 2007 – почесними Грамотами облдержадміністрації, а в 2004, 2014 – районної держадміністрації. За активну просвітницьку діяльність його нагородило грамотами керівництво ООВУТ “Просвіти” в 2008р., а в 2003р., 2009рр. такими ж відзнаками відзначило керівництво районної “Просвіти”. За плідну працю на культурно-просвітницькій ниві Тадей Олексійович отримав грамоти в 2011, 2014 роках. Неодноразово його нагороджували Союз українок, Український фонд пошуку “Пам’ять”. Та найбільше він дорожить скромними листочками – грамотами учнівської вдячності, у яких випускники гімназій дякують Педагогу за емоційні, захоплюючі уроки Добра, Щирості та Любові. Дещо перефразувавши слова відомого письменника П.Добрянського, хочеться сказати, що справді Тадей Олексійович є найкращим артистом серед педагогів і найкращим педагогом серед артистів.

Т.О.Яницький – всесторонньо освічена людина. Окрім акторської та педагогічної освіти, у нього дипломи Чернівецького культурно-освітнього училища та Московського інституту іноземних мов.

Тадей Олексійович належить до когорти тієї інтелігенції, яка за честь і обов’язок має громадську роботу. Без його участі і до цього часу не проходить жоден значний захід у районі. Він багато років співав у чоловічому хорі “Гомін”, був незмінним головою гімназійної “Просвіти”, член районного правління “Просвіти”, Клубу інтелігенції ім.І.Пелипейка, Громадської ради, районної організації ветеранів війни і праці, НТШ, очолює Раду старійшин міста Косова.

Сивочолий ветеран педагогічної ниви не вміє і не хоче працювати в напівсили. Кожній роботі він віддається сповна, кожну доручену справу виконує ретельно й досконало.

Дитина війни, офіцер у відставці, він добре розуміє ціну миру, по-особливому, благовійно ставиться до матері, жінки. Через усе життя проніс високі, чисті почуття до дружини Святослави. Тадей Олексійович – однолюб, після смерті коханої він, як найцінніший скарб, береже світлі спогади про неї.

Чесна, небайдужа людина, він своїми виступами, статтями в районній пресі бореться з байдужістю і черствістю, невихованістю і невіглаством. Іде життєвим шляхом людина – простий “син на-рода”, достойний представник своєї нації, який розумом і серцем служив і служить великій меті – плеканню майбутнього України.

Г.О.Тимофійчук.

Людина і доля

Діти війни... Посивілі діти Другої світової... Скільки їх в рідній Україні, на Прикарпатті і Косівщині!.. Посивілі від прожитих років, від пережитих жахів війни, холоду й голоду, вони, в більшості своїй, і тепер обділені долею. Скромні й не надто вимогливі до матеріальних благ, вони не залишаються байдужими до всього, що відбувається довкола, їх непокоять громадські справи. Такі вже вони є. Про одного з них - ця коротка розповідь. Біографія Тадея Олексійовича Яницького з Косова мало чим відрізняється від біографій його ровесників, яких сьогодні називають дітьми війни. Навчання у сільській школі переривали воєнні дії: горіло стигле жито на полях, вибухали бомби, лилися сльози...

По закінченні початкової школи у селі Локітка Тадей навчається у середній школі, розташованій у райцентрі, в Тлумачі. Опановував шкільну науку й одночасно працював у господарстві, в колгоспі, щоб допомогти батькам... Відслужив у армії, в Білоруському військовому окрузі...

Коли вчився у школі, мріяв стати артистом. Для цього хлопець мав усі дані: і бажання, і дикцію, і приємний оксамитовий голос... У школі Тадей брав участь у художній самодіяльності, вчителі пророкували йому велике театральне майбутнє. Але воно було недосяжним, заслонялося багатьма чинниками, зокрема, матеріальними. Треба було шукати роботу. Все, що зміг знайти тоді вчорашній солдат, була посада інспектора райфінвідділу в м. Тлумачі. Але мрія не полишала юнака. А тут якраз нагодилося можливість піти навчатись у щойно організовану театральну студію при обласному драматичному театрі в м. Станіславі. Серед багатьох претендентів пощастило лише трьом, зокрема і Тадею Олексійовичу. Не було меж його радості – нарешті він буде займатися улюбленою справою.

По закінченні навчання у студії Тадея залишають в обласному театрі, де він стає успішним артистом.

Театральне життя схоже на циганське. Гастролю, гастролі, гастролі... Під час відпустки хлопець наважується скласти іспит до педагогічного інституту, обирає факультет української філології. Після закінчення вузу влаштовується методистом у Косівську бібліотечну систему, оскільки для молодого вчителя місця у школі для викладання мови та літератури не знайшлося. Варто сказати, що перед цим Тадей поступив на заочне навчання у Чернівецьке культосвітнє училище.

У 1964-70-х роках Тадей Олексійович Яницький заочно навчався у Московському інституті іноземних мов.

У 1976 році з'являється місце вчителя української мови й літератури, етики. Тадей Олексійович і сьогодні, незважаючи на солідний вік, вчить дітей рідної мови у Косівській гімназії. Працює дотепер, бо любить педагогічну роботу, любить учнів, не мислить себе без них.

Тадей Олексійович не може бути байдужим до громадського життя міста, в якому живе. Його болить те, що останніми роками в бібліотеках немає книжок для малечі, бракує уваги до проблем розвитку рідного слова, української історії... Непокоять його питання засмічення міста і краю, недостатнього фінансування медичної галузі в районі, ліквідації міської лазні в м. Косові тощо. Одним словом, він переймається усім негативним у нашому житті і побуті. Його статті можна прочитати на сторінках газет, а виступи – почути на засіданнях ради та правління райоб'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта», членом якої він є з самого початку. Тадей Олексійович ніколи не відмовляється виголосити промову перед громадою біля пам'ятників Тарасові Шевченку та Іванові Франку в Косові, чи на інших зібраннях та урочистих заходах. Його запрошують, бо знають наперед, що слово педагога буде влучне, містке, схвильоване. Воно здатне викликати емоції і сльози. Так було не раз, коли виголошував промову цей чоловік з витонченим, якимось оксамитовим, насиченим великою енергією словом.

А ще пан Тадей – учасник славного народного чоловічого хору «Гомін» при райоб'єднанні ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, з яким побував з концертами в багатьох селах, містах, районах і навіть області. Тадей Олексійович дуже шкодує, що хор сьогодні не має фінансової підтримки з боку влади, а тому виступає вряди-годи...

Можна бупо б і далі розповідати про добродійність цієї людини, але сторінки газети не безрозмірні. Тому, підсумовуючи, скажу, що

захоплений багатосторонністю зацікавлень, уподобань педагога з великої літери і мого товариша Тадея Олексійовича Яницького, бо інакше не писав би про нього. Ось такий він: артист і вчитель, вболівальник за справи громадські, шукач справедливості, просвітянин, керівник кращого в районі осередку «Просвіти», офіцер запасу, володар грамот і подяк районного і обласного рівнів, Міносвіти України і, на кінець, посивіла дитина війни, ветеран праці. Ось такий він! А все це в нього від батьків, про яких говорить із трепетом: від тата і матері. Особливо ніжно розповідає Тадей Олексійович про найрідніших: «Я завжди згадую із сердечним поклоном свою дорогу матусю за те, що виховала в мені велику любов і милосердя до всього суцього на землі... Жевріє і не згасає в моїй душі згадка-пам'ять про милу дружину Святославу Капій, з якою завжди спільно ділили радість і горе на життєвій дорозі».

Богдан Радиш-Маринюк.
Гуцульський край, 28 грудня 2012 року, №52.

Т. Яницький з акторами Івано-Франківського драматичного театру (О. Богданов, А. Хоменко, вистава «Правда гуцульська»).

Щаслива мить одруження.

У родинному колі.

Під час служби в армії. Т. Яницький в другому ряді, другий зліва.

Під час навчання в Івано-Франківському педінституті
ім. В. Стефаника, 1970 р.

Під час зйомок кінофільму
«Відтворення подій. Великий жовтень».

Під час зустрічі з однокласниками у Тлумацькій середній школі.

Ювілейні зустрічі однокласників.

Під час екскурсії у музеї Івана Котляревського,
м. Полтава. (1978 р.).

Під час екскурсії, м. Брест, 1974 р.

Під час роботи у Косівській школі-гімназії.

Наукова конференція завідуючих бібліотеками України,
м. Львів.

Добро врятує світ

У районному Будинку культури стартував цикл творчих вечорів «Люди і долі». Його задумав і провів режисер театру «Роса» Федір Галай, а всебічну підтримку в організації цього дійства надали директор РБК Василь Звїздарик і його колеги. Вони поставили перед собою благородну мету – вшанувати видатних краян, які залишили помітний слід у своїй професії, у творчій і громадській діяльності.

Чесць відкриття цього дійства випала видатному освітянину і громадському діячеві Косівщини Тадеєві Олексійовичу Яницькому.

Того дня організатори постарались зробити усе для того, щоб винуватець торжества відчув себе центром сценічного всесвіту, довкола якого вирувало незабутнє святкове дійство. На адресу ветерана лунали теплі слова поваги, пошани і вдячності від колишніх учнів та колег, від авторитетних людей Косівщини. Його душу зігрівала мелодія улюбленої «Пісні про рушник» у виконанні неперевершеного Дмитра Гнатюка.

Федір Галай побудував сценарій свята у формі задушевного, майже інтимного діалогу, під час якого Тадей Олексійович згадав усе своє непросте, але дуже плідне і цікаве життя.

Герой нашої розповіді народився 1 лютого 1934 року у селі Локітка Тлумацького району. З великою любов'ю, пошаною і вдячністю він щодня згадує свого батька Олексія Івановича, який був самобутньою людиною, добре володів німецькою мовою, воював у пеклі Першої світової війни. Тато помер у січні 1945 року, не доживши лічених днів до 11-ліття Тадея. Мати Михайлина Миколаївна (дівоче прізвище Васишлин) – була працелюбною селянкою, жила з великою вірою у Бога, любила читати Біблію і Євангеліє. Цю родину характеризує цікавий штрих – у 1944 році вона дала притулок сім'ї евакуйованих у складі шести осіб, яка прибула із села Жабокруки Тлумацького району, і шість місяців утримувала

їх своїм коштом.

Подружжя Олексія і Михайлини Яницьких мало трьох дітей: доньок Іванну і Дарію, сина Тадея. Сім'я пережила усі страхиття, які випали на сорокові роки минулого століття: криваву Другу світову війну, голод 1947 року, жакливу

повоєнну бідність. Тадей Олексійович і досі не може забути свого голодного дитинства. Але ті важкі і для дорослих проблеми не відбили у хлопця охоти до знань. Три роки (1953-1956) служив в армії. Після демобілізації кмітливий і грамотний юнак працював інспектором фінвідділу. Але душа прагла не сухих цифр, а творчості, тягнулася до поетичного слова, марила театром. Тому вступив на навчання у студію, що діяла при обласному музично-драматичному театрі у Станіславі (Івано-Франківськ). Тадея приваблювала і зачаровувала можливість показати справжнє життя на сцені за допомогою художніх образів. Аматори показували свої вистави у районних будинках культури, побували з гастрольями у Львові. Адміністрація театру порадила здібному акторові-любителю продовжити навчання, здобути вищий освітній статус, на який він заслуговував.

У 1960-1970-х роках Тадей Олексійович легко долав освітні бар'єри. Стартував з Чернівецького культосвітнього училища, закінчив Станіславський (Івано-Франківський) педагогічний інститут (спеціальність «українська філологія»), а на фініші отримав диплом Московського інституту іноземних мов, у якому заочно вивчав німецьку мову.

Прихильна доля оселила Тадея Яницького у Косові - місті благодатному для творчості. Тут зустрів свою кохану. Святослава була красунею і дочкою Мирослава Капія, письменника-фантаста, перекладача, людини талановитої і непересічної. Він був знайомий і спілкувався на рівних з багатьма видатними особистостями свого часу.

Подружній союз двох обдарованих інтелігентних людей – Тадея і Святослави - був більш ніж вдалим і щасливим для них обох.

Тадесві Олексійовичу Яницькому випав непростий жереб працювати вчителем української мови і літератури, а також етики у Косівській школі-інтернаті. Це сьогодні вона перейменована у гімназію і має статус елітної. А в роки, коли у ній починав свою педагогічну діяльність герой свята «Люди і долі», це був справжній інтернатний заклад з усіма його плюсами і мінусами. Серед мінусів було сирітство вихованців (повне, часткове або від бездоглядності), цілодобове проживання у складному дитячому різновіковому колективі. Це ж скільки треба було мати вчителям любові, терпіння, наполегливості, щоб заохотити до навчання дітей, відірваних від сім'ї, виростити їх добрими і працювотими! Педагогам це вдалося, бо нині це підтверджують сотні їхніх випускників. Вони згадують інтернат не як сувору казарму, а як свій дім, бо тут отримали гарні умови для нормального життя і фаховий догляд, відчували опіку і бажання дорослих виростити їх порядними і гідними людьми. Роки педагогічної діяльності у Косівській школі-інтернаті Тадей Олексійович згадує постійно. Пам'ятає, як важко було зацікавити клас, у якому сиділи 45 учнів різних доль і здібностей, неоднакового ставлення до знань. Іноді вчителю навіть доводилось виконувати арії з українських опер, щоб відволікти вихованців від пустощів і зосередити увагу на темі уроку.

Тадей Яницький ставиться до школи майже з благоговінням, вважає її осередком і джерелом духовності. Він переконаний, що вона здатна і повинна сіяти в душах учнів розумне, добре і вічне, навчити їх бути правдивими і діяльними, не бути байдужими.

Слово «добро» для Тадея Олексійовича має дуже важливий зміст. Добро є надійним стовпом, на якому тримається цивілізоване суспільство, добро є мірилом якості не лише людини, але й кожної справи. І якщо ми будемо творити добро і добре виконувати кожну добру справу, людство і світ обов'язково стануть добрішими, а, значить, комфортними для мирного життя і творчої (у широкому сенсі цього слова) діяльності. Тадей Яницький дуже цінує багатівкову мудрість. Він великий шанувальник і збирач афоризмів. Знає їх безліч, доречно ілюструє і прикрашає ними свою розмову чи виступ перед чисельною аудиторією. Знає напам'ять багато поезій, охоче їх декламує.

Хочеться вірити, що святкове дійство, яке працівники районного Будинку культури організували і провели спеціально для Тадея Олексійовича, животворним бальзамом зіграло душу ветерана освіти, переконало у тому, що про нього не забули, його поважають і цінують. За це він щиро дякував адміністрації районного Бу-

динку культури, відділу культури РДА, усім, хто прийшов його привітати. «Хай буде благословенною Богом, осяяна добром і миром, злагодою, міцним здоров'ям, гарним настроєм і щасливою долею ваша подальша життєва дорога. Хай охороняє вас Господь і наділяє усіма своїми милостями і щедротами», – такими словами зворушений до глибини душі Тадей Олексійович Яницький дякував тим, хто прийшов на свято, організоване на його честь.

Немає сумніву в тому, що такі щирі творчі вечори вшанування ветеранів – універсальні ліки від самотності, гіркоти вимушеної бездіяльності для літніх людей, а також ефективна профілактика безпам'ятства і байдужості для молоді. Тому Косів з нетерпінням чекатиме наступного свята з циклу «Люди і долі».

Аліса Мудрицька.

Гуцульський край, 26 грудня 2014 року, №52.

Т. Яницький у ролі парубка у виставі «Ой не ходи Грицю, та й на вечорниці», 1957 рік.

Статті та інші друковані матеріали Т. Яницького в оригіналі

Праця єдина з неволі нас вирве

Слово «просвіта» асоціюється як освіта, світло, світ, просвіт-литись – містке, милозвучне і гарне слово, в якому закладений широкий і потужний навчально-виховний заряд. Добре, коли це слово крокує в одній упряжці з дією. Загальна культура формується через гуманітарні науки: рідну мову, літературу, філософію, історію, географію, логіку, психологію, риторику, етику, естетику, музику, пісню, образотворче мистецтво.

Ми, педагоги, радіємо, що наша гімназія саме гуманітарного напрямку, в якій вивчаються предмети, що формують душу людини. Тому виходимо із завдань нашої «сродної праці» – виховувати і навчати дітей – наше майбутнє на кращих зразках життя і подвизницької діяльності видатних людей нашого славного і трагічного минулого, кращих зразках цивілізованого світу.

Звучать у школі рідне українське слово, українська пісня, які в минулому були на становищі чайки-небоги при битій дорозі, підстреленими пташками. Педагоги навчають дітей вишиванню, різьбі по дереву, писанкарству, ткацтву. Діти навчаються у школі мистецтв, у спортивній школі.

Урочисто відзначено 5-у річницю Всеукраїнського референдуму, проведено теоретичну конференцію «Перший Президент України Михайло Грушевський». Радіємо з наших вихованців, знаних уже не тільки в районі, області, але й в Україні. Вони успішно навчаються у вищих навчальних і середніх спеціальних закладах. Наші діти уже давненько обслуговують людей-інвалідів, цим самим хоч трошки зігрівають їхні душі і серця, проявляють своє милосердя.

Проводяться зустрічі з колишніми гімназистами, письменниками, артистами, кращими людьми краю. Відбулися взаємовідвідування Коломийської, Рогатинської гімназій.

Наш славний мудрець, письменник і філософ Григорій Сковорода запевняв: «Для того, щоб змінити макросвіт (весь світ), треба змінити свій мікросвіт (самого себе)». Будемо цивілізованими, просвітленими, коли збережемо мир, спокій і злагоду між людьми, в т.ч. і різними релігійними конфесіями, в своїх родинах, своїх селах, містах; коли будемо оберегати і захищати нашу природу, живучи за девізом Мавки з «Лісової пісні»: «Краси моєї не руйнуй»; коли будемо зберігати людську пам'ять – шанувати і оберега-

ти людину, адже тепер особливо активізується проблема екології духу людини; коли будемо чесно працювати в своєму «сродному ділі», бо «Праця єдина з неволі нас вирве»; коли будемо любити і захищати рідний край, Україну, як це робили Т. Шевченко та І.Фраїко; коли будемо жити за Законом Божим, законами України, законом цивілізованого світу. Дослухаймось до наших мудреців Т.Шевченка та І.Франка: «Усім нам вкупі на землі єдиномисліє подай і братолюбіє пошли» (Т.Шевченко).

Гуцульський край, 18 січня 1997 року, № 3.

Він був справжнім патріотом України

НАШОГО славного земляка Ігоря Аполлоновича Пелипейка добре знали на Косівщині та Прикарпатті. Я був знайомий з ним з 1958 року, а у Косові він проживав з родиною з 1938 року. Полюбив цей край, малу Батьківщину всім серцем і душею, щиро змалював у своїх творах і виданнях.

Його кредо – велика працездатність і працелюбність, жити і творити. Це було його життєвою необхідністю. Напрошуються слова Максима Рильського: «Ми працюю любимо, що в творчість перейшла». Працював у своєму «сродному ділі» – праця за покликанням, за природними здібностями. Сковородинівська теза – «сродна праця». Як це важливо у наш час!

Цій людині була властива широка ерудиція, широкий діапазон знань: прекрасний філолог, і не тільки рідна українська мова та література, а й історія, географія, мистецтво, природознавство, людинознавство і політика. Чудовий педагог, видатний громадський діяч, краєзнавець, великий природолюб. Своїми вчинками він давав зрозуміти, що захищаючи природу, ми захищаємо Батьківщину.

І. А. Пелипейко відзначався великою людською скромністю. Як та бджілка, від роси і до роси, носив мед до нашого спільного вулика за покликом серця. Ігор Аполлонович прагнув виконати свій святий обов'язок своєчасно змалювати й возвеличити свій край, Україну, її людей. І це йому вдалося.

Ніколи не був байдужим до проблем людей. Завжди відгукувався на животрепетні проблеми в усних виступах, періодичній пресі, виданнях. Доречно пригадати народну мудрість: бійся байдужих. Вони не вбивають, але з їх мовчазної згоди на землі бувають і зрада, і вбивство. По життєвій дорозі завжди йшов за плугом правди і ніколи не був перекотиполем.

Був шанованою людиною, яку знали і поважали, прикладом для наслідування, людиною з великої літери. Гарний сім'янин, люблячий батько – виростив і виховав дочку Ольгу, сина Володимира, які стали висококультурними, ерудованими людьми.

Принагідно згадати слова Тараса Шевченка: «Сумно, страшно, а згадаєш – серце усміхнеться». Сумно, бо нема з нами І Пелипейка. Страшно, бо у свій час, в деякій мірі був переслідуваний, обмежений у своїх діях. Серце усміхнеться, бо багате творче надбання його спадщини залишилося з нами, в наших душах, думках, серцях, пам'яті. І він з нами!

Честь, шана і слава Ігорю Пелипейку. Хай з Богом спочиває. Вірю, що ніколи не заросте стежина до його теперішньої домівки.

Захід, 22 вересня 2011 р., № 38.

Люди в білих халатах

Найгуманнішою називають лікарську професію. Медикам довірено оберігати людей від хвороб, зцілювати їх, продовжувати дарувати теплі сонячні дні.

Розуміють вони своє важливе призначення – продовжувати життя людей. Усвідомити це можна тоді, коли потрапили у конкретні обставини. Для хворих найкращим подарунком є выздоровлення або вилікування.

Для медиків – це чергове досягнення, ще одна перемога над хворобою, душевна вірада.

Ми, хворі, віримо у вашу благородну справу, віримо у вас, наших рятівників і зцілителів, і ця віра у вас передається нам, обнадіює нас.

За невеликий проміжок часу мого перебування у лікарні мені довелося бачити напружену працю лікарів, медсестер, молодших медсестер, санітарок, завідувача хірургічним відділом Володимира Івановича Ілика. Особливо хочу відзначити шановних медиків, лікарів, які мене лікували: Хомина Зеновія Ярославовича, Плосконоса Олександра Григоровича, медсестер: Атаманюк Рому Дмитрівну, Третяк Христину Юріївну, Пасайлюк Світлану Дмитрівну, Кондревич Ольгу Миколаївну, Риптик Зореславу Іванівну, санітарку Мосейчук Світлану Олексіївну.

Досить оперативно проводить обслуговування і обстеження хворих хірург Мамчук Володимир Семенович. Слід згадати добрим словом роздавальницю їжі, молодшу медсестру Дутчак Ольгу Яре-

мівну, ліфтерів: Лучук Олесю Федорівну, Слюсарчук Марію Василівну.

Щирим, теплим і добрим словом хочу згадати шановних лікарів з інших відділів, а саме: ветеранів праці – знаного цілителя-хірурга Косовича Володимира Дмитровича, травматолога Ваня Романа Мироновича, які з почуттям відповідальності ставляться до немічної людини, до організації лікувального процесу, завжди на передньому краї.

Сердечне спасибі вам, люди милосердя, за тепло і ласку. Завжди тримайте руку на пульсі гіпократівської клятви Пам'ятайте також, що слово лікує, але ж воно і травмує, слово навіть вбиває.

Хай завжди вашими супутниками у житті будуть відмінне здоров'я, довга і прекрасна життєва дорога, щастя. Бажаю вам гарних успіхів у благородній справі.

Сердечне спасибі висловлюю адміністрації лікарні за збереження краси території, будівель, бо краса рятує світ і рятує людей. Але ми також повинні рятувати і підтримувати красу, бо це – основа життя.

Для поліпшення обслуговування хворих пропоную:

1. У палатах встановити радіоприймачі для інформування і відволікання пацієнтів від хвороб.
2. У відділеннях облаштувати два туалети: для жінок і чоловіків.
3. Бажано, щоб хворі, які можуть ходити, харчувались у їдальні, а лежачі – у палатах. Це полегшить роботу роздавальниць їжі. Для цього слід придбати візочки для перевезення їжі.
4. Необхідно суттєво поліпшити харчування хворих. На сніданок: масло і каша; на обід – борщ чи суп, гарнір зі шматочком м'яса.
5. Не зашкодить облаштування кнопок виклику в палатах.
6. Зверніть більшу увагу на лікування словом.

Гуцульський край, 5 жовтня 2012 року, №40.

Співоча душа Кобзаря

Мало хто знає, яким натхненним співаком був Шевченко, як глибоко, інтерпретував український музичний фольклор. «Народ мов би обрав його співати замість себе», – говорив про Шевченка-співака вчений-історик М.Костомаров. А.М.Максимович стверджував, що якби Шевченко не був ні поетом,

ні художником, а лише співаком, то й цим він заслужив би пам'ять і шану від нащадків.

Шевченко був людиною, обізнаною у класичній музиці, про що свідчать його повісті «Музикант», «Художник», «Княгиня», а також «Щоденник». Класична музика мала великий вплив на інтелект Шевченка.

Але сильніший вплив мала на його душу українська народна пісня. Вона пройшла через усе життя Кобзаря, була його порадницею і натхненницею.

Музичні здібності і голос Тарас успадкував від мами Катерини. Шевченкознавці вважають, що Тарасова мама по батьковій лінії походила з передкарпатських бойків, що здавна славилися національним патріотизмом. На материн спів у церкві, в хаті, на городі сходилися селяни.

До родоvodu Катерини Бойко звернулися правнук Т.Шевченка по сестрі Д.Красицький та правнучка Л.Красицька. Появу прізвища Бойко на Наддніпрянщині пояснюють як наслідок історичних подій середини XVII ст.. на Покутті – виступів під проводом Семена Височана, викликаних визвольною війною під проводом Б.Хмельницького.

Відомо таке: «В один із літніх днів з прикарпатських узгір'їв покотилась під гору хура, запряжена двома волами. На хурі в одній сорочці сидів малий хлопець, якого звали Якимом. Д. і Л. Красицькі стверджують, що за архівними даними (документами) до Якима Бойка більше бойків не значилося». Опис приїзду Івана Бойка з сином Якимом і подальша доля сироти цілком правдоподібні.

Глибоко символічним вже є сам факт що Т.Шевченко, син Катерини Бойко і Григорія Шевченка, тобто представників двох роз'єднаних тоді політичним кордоном частин України – західної (по матері) і східної (по батькові).

Здібності до науки, літератури Тарас успадкував від батька, який уголос читав релігійні, історичні книжки, сусідам, побратимам-чумакам, які, не вміючи читати, вміли добре слухати.

Спів у побуті і читання вголос були поширені тоді в Україні. Подорожуючи Україною 1843 р., Шевченко слухав на розпутьях велелюдних, біля церков кобзарів-бандуристів, підспівував разом з ними, записував тексти.

Крадькома змальовуючи картини в пана Енгельгарда, Тарас непомітно для себе починав співати.

Спів за художньою роботою був органічною потребою Шевченка-художника, очі дивилися, руки малювали, а душа співала.

Співав Тарас у Літньому саду, змальовуючи скульптури, співав у ширяєвській майстерні, співав на ристуваннях під куполом оперного театру, співав у класі Карла Брюллова, співав у приватних залах Волконської, Закревських, Лизогубів, Рєпніних, співав, подорожуючи пішки до Почаївської лаври.

Співав Т.Шевченко під конвоєм жандармів, співав у киргизьких степах. У казармі Шевченко співав у своїх снах.

За свідченням сучасників, Тарас мав приємного тембру оксамитний баритон із високими нотами.

Про Шевченка є 90 авторських спогадів, і всі вони, крім інших його життєвих епізодів, описують прекрасний Шевченків спів, талановите перевтілення в пісенні образи, захоплюючу декламацію поезії.

Свідчення про це знаходимо у спогадах О.Афанасьєва-Чужбинського. Гр.Честахівського. І.Сошенка. О.Марковича. братів Лазаревських, батька і дочки Рєпніних. подружжя Кулішів і багатьох сучасників Шевченка. М.Максимович пише: «Заслуховувались ми співаючого Шевченка, цієї мистецької натури, що так яскраво відбилося у живописі та поезії, а найглибше і найяскравіше у співі українських пісень».

Разом із Глафірою у майстерні Рєпніних як заведе було «Ой не жур мене, моя мамо», або «Та немає гірш нікому, як сіромі молодому», то зійдуться усі, хто був поблизу, і слухають зачаровані».

Згадує Ф.Лобода, редактор журналу «Кієвская старіна»: «Над Дніпром, стоячи обличчям до заходу, Шевченко своїм чистим срібним голосом заспівав свою улюблену пісню «Ой зійди, зійди, зіронько та вечірняя, ой вижди-вижди, дівчинонько та моя вірная». Співав він з таким глибоким натхненням, що звуки тієї пісні ще й тепер, через 26 років відгукуються у моїй душі».

Згадав Пантелеймон Куліш, на весіллі якого із Ганною Білозерською-Барвінок у 1847 р. Тарас був боярином: «Шевченко мав голос пречудовий. Такого рівного йому співу не чув я ні в Україні, ні по столицях». Наведемо ще свідчення родича-свояка Варфоломія Шевченка: «Я не знав чоловіка, котрий би любив наші пісні більше, ніж Тарас. Його пісня наче говорила. Як тепер бачу, бувало, під кінець пісні затремтить його голос, на довгі вуса скотяться з очей сльози і заридає Тарас, увібравши обличчя в долоні». В Яготині, в залі Рєпніних, Шевченко декламував свої поезії, а коли співав, то сам собі акомпанував на фортепіано. Варвара Рєпніна, правнучка гетьмана Кирила Розумовського, освічена княжна написала епістолярну повість «Немая любовь», в якій описала своє захоплення

співом Шевченка та його високомистецькою декламацією. Вона назвала «Кобзар» новим Євангелієм українського народу.

А ось запис самого Шевченка у його «Щоденнику»: «Задрімавши, перелинув я на Україну, і приснилося мені, що ми з Левицьким і Лазаревським співаємо:

У степу могила

З вітром говорила..

Не закінчивши цієї сумної пісні, ми перейшли на веселу:

Люблю, мамо. Петруся.

Поговору боюся.

Я так голосно співав, що аж прокинувся».

Шевченко дбав про авторство своїх картин та поезій, але не дбав про авторство своїх мелодій. Дослідники-музикознавці Д.Ревуцький, С.Людкевич висловили припущення, що мелодії до віршів «Думи мої». «Тяжко-важко, в світі жити», «Нащо мені чорні брови», «По діброві вітер віє» та деякі інші створив сам Шевченко, хоч відомі вони і як народні пісні. Тарас Шевченко не міг жити, щоб не співати.

Художник Л.Жемчужников, який чув Шевченка, перед його смертю, писав: «І тоді, коли співав покалічений страждалець, то в кожній нотці відчувалась душа співця-художника, справжнього народного співця».

Шевченко співав, бо був Кобзарем – душею українського народу.

Гуцульський край, 31 січня 2014 року, №5.

Тарас Шевченко – поет, борець, людина

Він був сином мужика, і став велетнем у царстві духа.

Він був кріпаком, і став велетнем у царстві людської культури.

Він був самоуком, і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим...

Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті — невмирущу славу і всерозквітаючу радість, яку в мільйонів людських сердець все наново збуджуватимуть його твори.

Отакий був і є для нас, українців, Тарас Шевченко.

Іван ФРАНКО.

Епоха, країна

Великих поетів породжують великі ідеї і пристрасті свого часу з усіма його пафосними злетами й драматичними боріннями.

Історія Шевченкової епохи сповнена воєн, повстань, революційних потрясінь, напруженої боротьби між силами суспільного прогресу і реакції.

У колі найвидатніших людей своєї епохи ми бачимо Тараса Шевченка – великого народного поета України, революційного борця і мислителя.

Голосом поета заговорив сам український народ з його минулим і сучасним, з його прагненнями і надіями на майбутнє, з його національними традиціями, безцінними скарбами мови.

Великі поети – вічні супутники свого народу і всього людства. Таким вірним благородним супутником на дорогах століть став для українців і для інших народів Т.Шевченко – гордість і слава своєї нації. Про постійну духовну присутність геніального Кобзаря «на оновленій землі», в трудах і днях у вдячній пам'яті людей тепло мовив один з його поетичних потомків у нашу епоху:

Знову йдеш по землі
од високої сивої кручі,
Тільки груди не палить ні гнів,
ані сльози пекучі.
– Одgrimіли століття за ніччю,
за орною млою,
Ожило твоє серце,
повите людською хвалою.
– Інші люди живуть, інші зорі
палають, як в горні,
Ти розплющуєш очі, щоб бачити далі прозорні.

А.МАЛИШКО.

Доля, схожа на легенду

У дев'ять років Тарас зазнав першого тяжкого удару: ще зовсім молодою померла його добра, лагідна мати, замучена нестатками й тяжкою працею.

1825 р. - помер його батько. Вмираючи, Григорій Шевченко сказав: «Синові Тарасу з мого хазяйства нічого не треба, він не буде абияким чоловіком: з нього буде або щось добре, або велике ледащо; для нього моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе».

В одинадцять років Тарас залишився круглим сиротою.

У Петербурзі, у Літньому саду з ним познайомився земляк-українець з Київщини художник І.Сошенко. І.Сошенко та письменник Є.Гребінка привернули до Тарасової долі увагу визначних

художників та літераторів. Найближчу участь у цій справі взяли: конференц-секретар Академії мистецтв В.Григорович, живописець О.Венеціанов, композитор М.Вієльгорський і сам «Карл Великий» - К.Брюллов та письменник В.Жуковський.

Молодого Шевченка насамперед треба було визволити від кріпосної неволі: художник і раб - поняття несумісні, до навчання в Академії мистецтв кріпаків не допускали. Всміхнулося щастя добрій людині: 22 квітня 1838 р. Тарас одержав «волю». Воістину це був день його другого народження.

Пізніше він присвятив «людям 22 квітня» свої поеми: Жуковському - «Катерину», Григоровичу - «Гайдамаки», а літературний портрет Брюллова, створений ним у повісті «Художник», можна вважати найкращою і найтеплішою характеристикою цього майстра. Шевченка прийняли учнем Академії. За малюнки, акварелі та картини Академія тричі присуджувала Тарасу срібну медаль.

«...Живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюся...» - писав він 1839 р. братові Микиті до Кирилівки.

Настав час заговорити і поетичній, пісенній душі Шевченковій. Українська народна пісня, про яку М.Гоголь писав, що вона для народу все: і поезія, й історія, і батьківська могила, - була колискою поетичного таланту Шевченка.

За власними словами Шевченка, вірші він почав писати одночасно з малюванням скульптур у Літньому саду.

1840 р. видана перша збірка «Кобзар». Назвавши свою книгу «Кобзарем», автор і сам виступив у ній як народний співець.

Можна бити сучасне в минулому, але можна з благородною метою і минулим можна бити гнітучу сучасність – історія літератури знає чимало подібних прикладів.

Вихід друком «Кобзаря» став помітною літературною подією. Квітка-Основ'яненко писав поетові про своє враження: «Волосся в мене на голові, що вже його і небагацько, та й те настопужилося, а біля серця так щось і щемить, ув очах зеленіє...».

Значною подією була поява поеми Т.Шевченка 1841 р. «Гайдамаки», де зіставлено героїчне – хай і вкрай суворе - минуле з безвідрадним сучасним.

І день, і ніч гвалт, гармати;
Земля стогне, гнеться,
Сумно, страшно, а згадаєш –
Серце усміхнеться...

І.Франко, стисло характеризуючи поезію Шевченка в цілому як «поезію бажання життя» - життя вільного, справедливого і розум-

ного, – мав на увазі слова з ліричного монологу Яреми:

О, Боже мій милий!

Тяжко жить на світі,

а хочеться жить...

Справді, весь народ хоче жити у Шевченка, як належить людині! Шевченко виступає полум'яним поборником братнього єднання народів, що ворогували в минулому: «Слава Богу, що минуло», - а надто, як згадаєш, що ми одної матері діти, що всі ми слов'яне... Нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, не розмежованою останеться навіки од моря і до моря – слов'янська земля».

Поетичний штурм «темного царства»

У травні 1843 р., одержавши дозвіл Академії мистецтв, Шевченко виїхав в Україну. Це була його перша зустріч з батьківщиною після довгої розлуки. Повернення в Петербург.

У 1845 р., закінчивши Академію мистецтв і одержавши звання «некласного художника», він знову повернеться в Україну. Приїхавши в Україну, поет відвідав рідне село, побачився з братами і сестрами, які все ще були кріпаками. В його душі це була незагоєна рана - усвідомлення того, що він вільний, хай і відносно («В неволі тяжко, хоча й волі, сказати по правді, не було», - напише він згодом), а вони, його рідні, - раби. А біда його братів і сестер, їхніх дітей і близьких людей була бідою всього народу, і на неї тепер Шевченко дивився очима людини, яка за роки свого перебування в Петербурзі дихнула живлющим повітрям визвольних ідей та багато чого передумала про сучасність.

«... Був я торік на Україні, - писав він 1844 р. одному з друзів, - скрізь був і все плакав...».

Постать Шевченка вабила до себе все чесне і передове. То був час, коли в Росії дедалі виразніше проявлялися ознаки глибокого розкладу феодально-кріпосницької системи. Навіть сам шеф жандармів Бенкендорф писав цареві в одному з секретних донесень: «Кріпосний народ останнім часом не той, яким він був 25 років тому. Весь дух народу спрямований до однієї мети – до визволення. Загалом кріпосний стан є пороховим погребом під державою і тим більше небезпечний, що військо складається з тих же селян».

Згодом, живучи в Києві, Шевченко стає членом нелегального Кирило-Мефодіївського товариства й очолює в ньому ліве, революційно-демократичне крило.

У вірші «Минають дні, минають ночі» поет пише: «Гаснуть очі. Заснули думи, серце спить, і все заснуло...». Жахлива це туга людини, яка живе в похмурі часи, туга за яскравим, вільним життям. Далі він напише:

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше – спати, спати,
І спати на волі.

Краще без останку віддати себе великій справі, справедливій боротьбі, ніж «гнилою колодою по світу валятись», - ось вічний заповіт Шевченка. Він бачив брак революційності в глибинах народної маси «... заснула Вкраїна, бур'яном укрилась, цвіллю зацвіла... і в дупло холодне гадюк напустила...».

Вершиною лірики Шевченка тих років став вірш «Як умру, то поховайте» («Заповіт»), Цей вірш відомий нині в усьому світі. Вірш написаний людиною (тяжко захворів, лікувався у свого друга А.Козачковського у Переяславі), яка прощаючись із життям, думає про найзаповітніше, про вітчизну та її людей, про волю і братерство народів України, її степи, могили, і Дніпро, і образ майбутньої вільної сім'ї народів.

Славетна доля цього вірша, який вріс у народне життя і покладений на музику, співається всіма і скрізь на всьому історичному шляху народу.

Поему «Сон» автор у підзаголовку назвав «комедією», вказуючи цим не тільки на її сатиричну спрямованість, а й на зв'язок її з творами «святоосяжною» тематики, як «Божественна комедія» Данте. Вже перші рядки поеми («... той мурує, той руйнує...») підказують, що в ній буде дано генеральний розтин всього тогочасного суспільства.

Ще далі пішов Шевченко як політичний поет і мислитель у поемі «Кавказ», написаній через рік після «Сну».

Як відзначив І.Франко, в поемі «Кавказ» Шевченко виступає проти царизму вже від імені всіх народів, тобто, по суті, як поет-інтернаціоналіст, – писав Франко – це огниста інвектива проти «темного царства» зі становища загальнонародського, це найкраще свідоцтво могутнього, всеобіймаючого щиролюдського почуття нашого поета. (І.Франко. Твори в 20-ти т., Т. XVII, ст. 14).

Написана на захист горців Кавказу, яких «усмиряли» гарматами і багнетами (в одній із військових експедицій у Дагестані загинув і поетів друг Яків де Бальмен, пам'яті якого присвячений цей твір).

Поема Шевченка стала обвинувальним актом проти всякого насильства й гноблення.

«Борітеся – поборете», – цей заклик поета в «Кавказі» адресовано всім народам, які борються за свою свободу, проти соціального й національного гніту.

Лягло косьми людей муштрованих чимало.

А сльоз, а крові? Напоїть всіх імператорів би стало

З дітьми і внуками втопить в сльозах удов'їх...

Від цих слів-батоїв, слів-блискавок, що нещадно шмагали тодішню соціальну систему віє духом класової боротьби.

Ідея дружби народів, єдності всіх націй і рас дедалі більше визрівала в свідомості поета. Про це красномовно свідчать його слова:

Щоб усі слов'яни стали

Добрими братами,

І синами сонця правди...

Тема жіночої вірності – на чільному місці у поета.

Найвищим досягненням Шевченка в жанрі соціально-побутової поеми є «Наймичка». Нею захоплювався Л.Толстой відзначаючи, що тут хвилююче втілено вічну тему сили материнської любові. Образ наймички Ганни – один з тих, які можна поставити в ряду найблагородніших жінок-матерів у світовій літературі. І.Франко писав: «Наймичка – натура безмірно глибока, чуття у неї не тільки живе, але сильне та високе, любов до дитини така могутня, що перемагає все інше, заслонює перед нею весь світ, заставляє забути про себе саму, віддати все своє життя для довгої жертви на користь своєї дитини». (І.Франко. Твори в 20-ти т., Т.17., ст. 119-120).

1846 р. у Києві поет став учасником таємного політичного товариства – Кирило-Мефодіївського братства (за іменами слов'янських просвітителів Кирила та Мефодія).

Шевченко висував у товаристві революційно-демократичну програму - єднання слов'янських народів і рішучу боротьбу проти самодержавства і кріпосництва.

«...Муза Шевченка роздирає завісу народного життя. І страшно, і солодко, і боляче й цікаво було зазирнути туди... Сильний зір, міцні нерви треба мати, щоб не осліпнути чи не зомліти від раптового світла істини». (Спогади про Шевченка ст. 447- 448).

За доносом зрадника Кирило-Мефодіївське товариство було розгромлене, його учасники заарештовані.

5 квітня 1847 р. Шевченко, повертаючись з поїздки по Чернігівщині, схоплений жандармами на переправі через Дніпро, від-

правлений у Петербург на допит в управління таємної поліції та жандармів

- Третій відділ.

(закінчення у наступному номері).

Гуцульський край, 28 лютого 2014 року, №9.

«Караюсь, мучуся... Але не каюсь!..»

(Закінчення. Початок – в попередньому номері).

Поки Шевченка під конвоєм жандармів доставляли до Петербурга, у Третьому відділі вже читали його «підбурливі» вірші.

Вірні слуги престолу й охоронці несправедливої влади могли здригатися, читаючи у віршах революційного поета такі пророцтва:

Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших...

На допитах Шевченко тримався сміливо і з гідністю.

А щодо своїх «злочинних» віршів одверто написав у свідченнях, що вони породжені правдою самого життя пригнобленого народу.

На пропозицію Третього відділу, затверджену царем, Шевченка призначили рядовим в Окремий Оренбурзький корпус.

На цій постанові Микола I записав: «Під найсуворіший нагляд – із заборонаю писати і малювати».

Автор «Сну», «Кавказу», «Заповіту» був найстрашнішим сіячем обурення й бунту в тій системі в країні.

... Заслання і солдатчина підірвали здоров'я поета й набагато скоротили його життя... Цинга і ревматизм – наслідок степових походів і жорстокого режиму – передчасно зруйнували його міцний організм.

На автопортреті 1857 р., який він подарував М.Щепкіну, 43-річний поет виглядає вже як літня людина: лисина на голові, втомлені очі, густа борода, різкі скорботні зморшки біля рота...

Але все це не зламало мужнього духу поета.

На засланні він створив один із кращих своїх шедеврів вірш «Мені однаково, чи буду».

Висота самозречення в ім'я народу тут величезна:

... Та не однаково мені,

Як Україну злії люде

Присплять, лукаві, і в огні

Її, окраденну, збудять...

Ох, не однаково мені.

Якщо спробувати знайти найвиразніший епіграф до Шевченкової поезії періоду десятилітнього ув'язнення і заслання, то не знайдеться кращих слів, ніж власне визнання поета: «...Караюсь, мучуся, але не каюсь!...». Один з класиків сказав: «...Ви гадаєте, що єдиним життєствердним почуттям є радість? Життєствердних почуттів багато: горе і переборення горя, страждання і переборення страждання, переборення трагедії, переборення смерті».

Простежуючи художню еволюцію Шевченка, М.Рильський вказав, що лірика «невольничих літ» відіграла в ній особливу роль: «... Дуже повчально поглянути, як могутній потік поезії Шевченка, що ніс на своїх хвилях революційні мотиви заgrimівши,... але де сяє непереможне сонце Шевченкового волелюбства й ненависті до тиранів «своїх та чужих». (М.Рильський. Статті про літературу. К.1980, ст. 162).

Шевченко зливав, сплавляв у своїх рядках і стогін, і гнів, і прокляття, і несамовите бунтарство, і ніжне співчуття до страждаючих братів і сестер.

(«А сестри! Сестри! Горе вам, мої голубки молодії»).

Жіночі образи – найзаповітніші у творах Шевченка: для поета вони були втіленням усього доброго, чистого й прекрасного, що він бачив у народі й людстві, а образ жінки-матері він підніс на п'єдестал справжньої святості.

Стверджуючи, що немає на землі нічого прекраснішого від щасливої матері «... з своїм дитяточком малим», він з болем і гнівом писав про те, як жорстокими суспільними порядками зневажається «слово Мамо. Великеє – найкращеє слово» («У наших раї на землі»).

Щойно звільнившись із заслання, поет 1857 р. написав вірш «Доля», в якому сказав слова найвищої моральної гідності:

Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Справді, вимираючий рід і засуджений історією клас, де неминуче «добре умирає, а злеє оживає».

З думою про майбутнє

Солдатчина, становище покараного самим царем «політичного злочинця» не тільки завдавали поету нескінченних фізичних і моральних мук, не тільки руйнували його здоров'я, а й гнітили відсутністю будь-якої перспективи на майбутнє.

«Мне иногда кажется, что я и кости свои здесь положу», – писав він у лютому 1858 р. своєму другові, однодумцеві, польському патріоту Броніславу Залеському.

У лютому 1855 р. помер цар Микола I. Його наступник Олександр, який спершу прагнув створити собі репутацію «реформатора», оголосив з нагоди коронації амністію деяким групам політичних засланців.

Шевченкові друзі в Петербурзі, відгукуючись на просьби поета, почали клопотатися про його звільнення.

Особливо багато зусиль до цієї благородної справи доклали віце-президент Академії мистецтв, скульптор і живописець Ф.Толстой та його дружина А.Толстая, які мали доступ до придворних кіл, представники української інтелігенції – І.Сошенко, Є.Гребінка та інші інтелігенти.

Дуже цінним свідченням про духовне життя, погляди і враження поета став його «Щоденник» («Журнал»), який він вів з червня 1857 р. по липень 1858 р. Це видатний твір, що доповнює багато в чому наше уявлення про Шевченка.

Як людина твердої і незламної волі – поет, перебуваючи в Новопетровському укріпленні, і дожидаючи звістки про волю 20 червня 1857 р. записав у «Щоденнику»: «Мне кажется, что я точно тот же, что и был и десять лет тому назад. Ни одна черта в моем внутреннем образе не изменилась. Хорошо ли это? Хорошо. По крайней мере мне так кажется».

Після звільнення з неволі, прибувши у вересні 1857 р. до Нижнього Новгорода, Шевченко дізнався, що йому заборонено в'їзд в обидві столиці, більш того, – загрожує відправка по етапу назад, в Оренбург.

«Хороша свобода. Собака на привязи, – з обуренням записав він у «Щоденнику». – Это значит, не стоит благодарности, ваше величество».

У Нижньому Новгороді Шевченко пробув майже півроку. Веде жваве листування з українськими вченими, письменниками – М.Максимовичем, П.Кулішем, М.Костомаровим. Далеким від обережності виявився його давній друг – великий артист М.Щепкін, який влаштував свою гастрольну подорож до Н.Новгорода, щоб зустрітися з поетом після розлуки.

У Н.Новгороді написано один із визначних творів Шевченка – поему «Неофіти», яку присвятив М.Щепкіну. У цьому творі «запальвальне» призначення.

Щоб слово пломенем взялось,
Щоб людям серце розтопило,
І на Україні понеслось...

«Неофіти – поема подвигу і поема гніву – проповіді християнства.

У березні 1858 р., одержавши дозвіл на в'їзд у столиці, поет залишає Н.Новгород і виїжджає до Москви. Жив він у Щепкіна, і майже всі дні його були заповнені прогулянками по місту, зустрічами з давніми знайомими. Часто буває він у гостях у професора М.Максимовича – українського історика, філолога, фольклориста, першого ректора Київського університету.

Приїхавши до Петербурга, й тут був сердечно зустрінутий освіченою, передовою громадськістю, почав відвідувати зали Академії мистецтв і працювати над задуманими ним гравюрами.

«Божественное призвание гравера!» – писав у «Щоденнику» поет. Через рік йому присвоїли звання академіка з гравірування на міді.

В Петербурзі він знайомиться й приязно зустрічається з І.Тургеневим. У Петербурзі палко вітає свою молоду соратницю, українську письменницю Марко Вовчок (псевдонім Марії Маркович), назвавши її «Обличителем жестоких людей несытых», у присвяченому їй вірші.

Дружні стосунки підтримує він з братами Лазаревськими, з артистом С.Гулаком-Артемівським, істориком М.Костомаровим, художником Г.Честахівським та іншими земляками-українцями, які жили в столиці.

З М.Чернишевським Шевченка познайомив його товариш по заслання З.Сераковський. М.Чернишевський за два місяці до смерті

Т.Шевченка писав: «...Маючи тепер такого поета, як Т.Шевченко, українська література не потребує ніякої ласки».

1860 р. у Петербурзі вийшов останній прижиттєвий «Кобзар» Шевченка українською мовою.

М.Добролюбов відгукнувся на нього схвальною рецензією: «Він – поет цілком народний... Він вийшов з народу, жив з народом і не тільки думкою, але й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний».

Яскравою сторінкою увійшла в біографію поета його дружба з відомим негритянським актором- трагіком Айрою Олдріджем, що гастролював у Петербурзі.

Шевченко часто зустрічався з ним, написав його портрет.

Є в Шевченка коротенький, усього на чотири рядки, вірш, що дуже вдало передає жест палкого історичного нетерпіння, пристрасного чекання:

І день іде, і ніч іде.
І голову, схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки.

Напружений діалог між душею поета і «ледачою» волею, що забарилась десь, (вірш «І тут, і всюди – скрізь погано»), завершується виразом твердої віри в прихід свободи: «Сонце йде і за собою день веде».

Це провідний, найвагоміший мотив останніх віршів Шевченка, який пристрасно вірив у краще майбутнє:

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата.
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Шевченко наголошував, що велике право людини не лише створювати всі блага землі, а й володіти ними.

Роботящим умам,
Роботящим рукам
Перелоги орать.
Думать, сіять, не ждять,
І посіяне жать
Роботящим рукам.

У травні 1859 р. Шевченко одержав від жандармів дозвіл не-надовго поїхати у рідні місця, в улюблену Україну. Душею рвався у рідне село, де жили його брати і сестри. Особливо схвилювала його зустріч із сестрою Яриною, якій він присвятив вірш «Сестрі».

Тяжкохворий, самотній в особистому житті, поет мріяв хоч на схилі літ переїхати в рідні краї, створити сім'ю, пожити в тихому куточку, віддавшись літературній творчості. «Поставлю хату і кімнату, садок-райочок насаджую», – писав він у вірші.

Одружитися він хотів із сільською дівчиною: «Я по плоті і духу син і рідний брат нашого безталанного народу...».

Через переслідування поет змушений покинути Україну і восени 1859 р. виїхати до Петербурга. 1859 р. – останній твір поета «Марія», в якому завершує заповітну тему матері – матері-страдниці і матері-подвижниці.

Узимку 1861 р. здоров'я поета загрозливо погіршало. До гострої стенокардії додалася водянка. «От якби до весни дотягти, та на Україну... Там може б і полегшало, може б ще трохи подихав», – казав він М.Лескову, який навідав його.

25 лютого 1861 р., в день народження, йому стало зовсім погано. Вітальні телеграми з України викликали в нього лише тихі слова: «Спасибі, що не забувають...». Біля нього були лікарі та кілька друзів. Один із них Л.Жемчужников писав згодом: «Добрий до наївності, теплий і люблячий, він був твердий і сильний духом, як ідеал його народу. Навіть передсмертні муки не вирвали в нього жодного зойку з грудей».

(Спогади про Т.Шевченка. ст. 517).

На світанку 26 лютого (10 березня за новим стилем) 1861 р. Шевченка не стало. Смерть поета вразила сучасників. Вся Україна в глибокій тузі.

У Петербурзі над труною Шевченка звучали прощальні промови трьома мовами: українською, російською і польською.

Поет М.Курочкін висловив: «Щастя в житті було не для нього. Його чекає інше щастя – посмертна слава».

Доречно навести стислу цифрову довідку: з 47-ми років Т.Шевченко провів 24 роки у кріпацькій неволі, 10 р. – на засланні й лише 13 р. – в умовах такої «волі», про яку сам сказав: «...Хоча й волі, сказати по правді, не було...».

У травні 1861 р. поетові друзі, здійснюючи бажання покійного, перевезли його тіло на Україну й урочисто поховали там, де він хотів, поставити «хату і кімнату», – на високій Чернечій горі, над Дніпром, біля Канева.

Нині це всесвітньовідоме, всенародно шановане місце – Тарасова гора з пам'ятником і музеєм.

Життя в поколіннях

Генії не мають дати смерті, їхня духовна спадщина живе у віках.

Приклад Т.Шевченка, його висока ідейність творів, справжня народність, служіння правді надихали найвидатніших українських письменників XIX-XX ст. Марка Вовчка, І. Франка, М. Коцюбинського, Лесю Українку, В.Стефаника, О.Кобилянську та багатьох інших діячів. Патріарх грузинської літератури Акакій Церетелі, який у студентські роки зустрівся з Шевченком у Петербурзі, сказав, що «... вперше зрозумів з його слів, як треба любити батьківщину і свій народ».

К.Чуковський в 1939 р. сказав: «...вся Україна Т.Шевченка, всі його чумаки, гайдамаки, Катерина, Ярина і Оксана («така маленька кучерява»), і містечко Берестечко, і Чигирин, і Умань, і Київ, і саме небо українське, і верби, і тополі – все це стало рідним українцям і всім націям, які населяють Україну».

Нині твори Т.Шевченка перекладаються і видаються у найвіддаленіших країнах світу.

Турецький поет Назим Хікмет зазначив: «...поки б'ються серця людей, звучатиме і голос Шевченка».

У своїй творчості відзначали вдумливі дослідники: «Шевченко – лірик, який весь час кипить, бушує, плаче, клене, розчулюється, перебиває сам себе і у всіх своїх баладах, поемах, повістях показує нам себе самого, своє ставлення до людини, до народів...».

Із свого важкого часу, в муках і боротьбі, поет виніс незгасну віру в щасливе майбутнє людства, у світ без воєн і пригноблення, без рабів і владик.

Нам, людям нинішньої епохи, особливо дорога ця віра – з тим істотним доповненням, що в Шевченка вона завжди була вірою дійовою, а не вірою пасивного чекання.

Палкий оптимізм поезій Т.Шевченка стверджує цінність людського життя – твердження вагоме і точне.

Бо в основі поезії Шевченка лежить пристрасне бажання життя – вільного і справедливого, гідного людини на землі.

Пам'ятаймо про дорогоцінні скарби Титана думки, слова і дії!

Звертаймося до нього, радьмося з ним – це коштовні, напутні слова і дії!

Шануймо Тараса Шевченка! Свято виконуймо його заповіті!

Гуцульський край, березня 2014 року, №10.

Останнім шляхом Кобзаря

22 травня – День перепоховання Тараса Шевченка на Чернечій горі, поблизу Канева.

Перш ніж виразитись певним жестом (словесним чи несловесним), потрібно, щоб думка вдаряла в серце і зворушувала душу.

Петербург

Травень – Шевченків місяць. Згадаймо, що цього місяця він назавжди повернувся до рідної землі, невпокоєний упокоївся на Канівській вершині (Чернечій горі) в Україні.

Григорій Честохівський (друг і однодумець поета), який був присутній під час останніх хвилин життя поета, заявив, що на запитання Шевченкові, де його поховати, він відповів: «У

Каневі! На тому місці, де повинна була стояти моя хатина».

Помер Тарас Шевченко в неділю о 5 год. 30 хв., 10 березня 1861 р. (за новим стилем). На другий день, після його смерті, до Петербурзького військового губернатора звернувся М.Лазаревський з проханням дозволу перевезення Шевченка на Україну, до Києва. Дозвіл був у квітні 1861 р. Домовину (дерев'яну) покладено в металеву і поставлено на ресорні дроги (колісниця для перевезення покійників (дерев'яна, залізна) – дрога-дрожина. Зі скорботними словами звернувся Пантелеймон Куліш: «Що се ти, батьку Тарасе, од'їжджаєш на Вкраїну без червоної китайки – заслуги козаць-

кої? Чим же ти нижчий од козацьких лицарів? Ні один вільний козак не сходив із свого світу без сеї останньої честі». Домовину поета за козацьким звичаєм, вкриту червоною китайкою, в супроводі О. Лазаревського і Г.Честахівського було доставлено в Москву залізницею. Прощалися з прахом у церкві святого Тихона. З Москви на петербурзьких дрогах, запряжених кіньми, прах був відправлений в Київ. Шлях з Петербурга в Україну проходив: Москва, Серпухов, Тула, Орел... Батурин, Борзна, Ніжин... – Бровари, Київ. За домовиною Т.Шевченка йшли засмучені: Костомаров, Білозерський, П.Куліш – поетові «братчики» і «союзники» 1847 р. Ганна Барвінок (дружина П.Куліша), брати Лазаревські, Честахівський, Сошенко, поети Мокрицький, Афанасьєв-Чужбинський.

У Києві зустрічали домовину Т.Шевченка Микола Лисенко, Михайло Драгоманов, Тадей Рильський (батько М.Рильського), Михайло Старицький; рідня поета: сестра Ярина, жінки братів Микити та Йосипа – Папажка і Мотря; дружина Варфоломія Шевченка (троюрідного брата) Олександра.

Місце похорону остаточно не було встановлено. Відбулись переговори між петербурзькими друзями. Було кілька проектів:

- а) Аскольдова могила.
- б) Цвинтар Видубецького монастиря.
- в) Гора Щекавиця над Дніпром.

На Щекавиці уже було викопано могилу і замовлено високий дубовий хрест. Прибули до Києва друзі поета з Петербурга: Лазаревський і Честахівський.

Дехто твердив із поважних старших людей, що місце поховання – Київ. Але Г. Честахівський заявив: «Прохання поета перед смертю – тільки Канів!». Усі погодилися.

Було ухвалено – останки поета перевезти до Канева пароплавом. Крім усієї родини поета, Честахівського і О.Лазаревського разом із труною Шевченковою попливли до Канева і кияни: найдорожчий поетові з усіх його друзів Сошенко з дружиною, вірний друг Тараса – поет Віктор Забіла. У Каневі в міському соборі поставили труну і відправили панахиду.

Копали велику яму-домовину переважно студенти. Копав її і В.Забіла.

Т.Шевченко ще на засланні сильно бажав поселитись над могутнім Дніпром, на горі, з якої видно Україну.

Я тільки хаточку в тім раї
Благав і досі ще благаю,

Щоб хоч умерти на Дніпрі,
Хоч на малесенькій горі.
Дай же, Боже, коли-небудь
Хоч на старість стати
На тих горах окрадених
У маленькій хаті.

Т.Шевченко.

**На похороні Тараса під Каневом промовив М.Максимо-
вич:**

Уволили твою волю
Українські діти:
На Чернечу несуть гору,
Де ти хотів жити.
Місяць бачив, як учора
Могилу копали.
І в могилу-домовину
Стиха опускали.
Зачинилось в Україні
Покутне віконце,
Заховалось під землею
Українське сонце.

Олександр Кониський.

Не в степу, не на могилі.
Над Дніпром широким
Ти спочив єси, Кобзарю,
Вічним сном глибоким, —
промовив Афанасьєв-Чужбинський.
Трохи пізніше Леся Українка напише:
Усе знесла й перемогла
Його велика сила.
Того великого вогню
І смерть не погасила.
Ми чуємо тебе, Кобзарю,
крізь століття.
І голос твій нам душі окриля.
Встає в новій красі,
забувши лихоліття,
Твоя, Тарасе, звільнена земля.

Василь Симоненко

20 з лишнім років тому ми пережили велике щастя – воскресіння держави свого народу і були певні, що здійснили святий Шевченків заповіт:

В своїй хаті своя правда,
І сила, і воля.

Та минув час новозбудованої волі, і виявилось, що і хата наша ще й не зовсім наша, і правди в ній мало, і сила не усвідомлена, і воля роз'єднана та й не завжди розумна.

На зміну почуттям радості і гордості приходять почуття тривоги і приниження за нашу безпорадність перед внутрішніми і зовнішніми проблемами, за прикру залежність нашої Незалежності.

Шевченко – поет єднання людини з природою і світом. Світова антитеза добра і зла - головна в його творчості. Один у одного питаєм:

Нащо нас мати привела?
Чи для добра, чи то для зла?
Є віра в світову благодать,
Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть.

На високій Канівській кручі, над Дніпром особливо відчуваєш: якими б ми були бідними тут, в Україні, якщо б могила Великого Кобзаря знаходилась і нині поза її межами.

Від смерті поета і похорону, Шевченко у свідомості народу став Пророком. В основному його пророцтво – це вміння подати дорогу світу, яка глибоко національна, загальнолюдська, і позачасова, яка зосереджує колективну пам'ять і колективну надію, поєднує минуле, сучасне і майбутнє, і дає пізнати «святую правду» про прихований колективний гріх і про золотий вік, що був і що повернеться.

Ми впевнені, що усюди, де сонце йде і за собою день веде, заговорить його віща мова і другом загляне в кожну добру оселю. І ми йдемо до Тебе, дорогий Кобзарю, поклонитися твоїй далеко видній могилі.

Тихесенько Україна плаче.
Поховала дух великий і серце гаряче.
Поховала наша Мати найкращого сина, –
Вічну пам'ять заспівала уся Україна.

Гуцульський край, 23 травня 2014 року, № 21.

Вітчизни він достойний син...

Високошановний поете, Богдане Радишу!

Щиро вітаю зі славним ювілеєм (пам'ятним для Вас днем) – 80-річчям від дня народження. Це той рубіж, з якого простежується добре життєвий шлях. Він устелений добрими справами. Поетична творчість, педагогіка, прикладне мистецтво – це Ваша досвітня зоря, це справа, якій Ви присвятили і служите довгі роки. Це Ваша «сродна праця» у розквіті творчих сил, життєвої мудрості і незгасного оптимізму. Ви прийшли до свого ювілею.

Ваш творчий доробок – понад два з лишнім десятки книг.

Ви – лауреат трьох літературних премій: районної – імені М.Павлика, двох обласних – ім. М.Підгірянки і В.Стефаніка.

«Бути поетом – це означає: пускати корені вглиб, розростатися вшир, піднятися думкою у височінь» (П.Тичина).

Це притаманне Вам.

«Поети – біографи народу,

а в нього біографія тяжка»

(Л.Костенко).

Є люди – трудівники, але і є будителі, будівничі, подвижники. Це також властиве Вам.

Вони, як політики, говорять не тільки про минуле, сьогоднішнє, але й прогнозують погоду на майбутнє. Сумно, страшно, а загадаєш – серце усміхнеться. Вам є чим гордитись і пишатись. Хтось із великих мовив: «Хто працює з любов'ю, той вносить поезію в усяку роботу».

Поезія в роботі і дія – притаманні Вам.

Епоха лиш того пригорне, хто сам з епохою живе. Це Ви також. Ваші твори написані душею і кров'ю серця.

Слід відзначити, що творчість Б.Радиша – багатогранна.

Властива їй багатожанровість творів. Це і лірика (особиста, пейзажна, громадянська). Це притчі, есеї, рубаї, тлумачні словники, прозові твори про видатних людей. Змістовна річ «Горицвіт – квітка гірська». Прекрасна книга, як застава, про нашу велику українську патріотку-горянку, обдаровану від Бога багатогранними талантами, яка пройшла прекрасне, але страдницьке життя. Це і письменниця, художниця, фольклористика, мудрець прикарпатський – Параска Плитка-Горицвіт.

Наш поет не обминув рідну стежину, одним одну біля воріт, і батьківську оселю, земляків у книзі «Той, що хмари молотить». Це високий патріотизм.

Сердечне спасибі Поету за патріотичні та гуманістичні творіння. Не залишайте цю благородну і благодатну справу і надалі, бо Вам іще творить, творить, творить на сонячних кларнетах.

І оживить живеє слово рідну Україну. Тож засівайте свою ниву добірним зерном – гарні жнива будуть.

Хай кожне слово і звук Ваших творів знайдуть притулок у серцях вдячних читачів. Хай кожна мить життєвої стезі буде щасливою.

Хай охороняє Вас Господь і наділяє всіма своїми милостями і щедротами.

Многая літа!

Гуцульський край, 7 листопада 2014 року, № 45.

Лебедина пісня

Перший дзвінок, перший дзвінок.
Скільки від нього людям морок –
Мама в нестямі, хвилюється тато,
Щоби Галинку вчасно зібрати –
В школу відвести, на перший урок,
Гідно зустріти перший дзвінок!
Перший дзвін – останній дзвін
Багато дум наводить він!

Шановні батьки, шановні педагоги, шановні наші учні - наші маленькі «добродії». Саме в цьому слові «добродії» виражається добра дія, гарний вчинок, що дуже важливо в житті людей, в різні періоди історії людства. Адже від цього залежить мир, злагода, свобода, здоров'я, творча праця на благо своєї Вітчизни – утверджує добро, збереження прекрасної і запашної квітки, яка називається Землею. Сьогодні ви прощаетесь зі своєю школою (своєю домівкою), зі своїми наставниками.

Відлітаючи від нас у широкий світ, ви назавжди запишаєтесь у нашому серці, в нашій пам'яті. Знайте, що для нас буде велика радість, коли ми дізнаємось про вас щось приємне. Знайте, що нам буде прикро, коли у вас будуть неприємності. У цей урочистий, але трохи сумний день, ми бажаємо вам щастя. Щастя - це висока мета життя, вершина, до якої прагне людина. Знайте, що шлях до щастя не легкий, що він лежить через труднощі і перепони, хто карабкається по каменистих стежках, але тільки той досягне жада-

ної мети, хто не гребує ніякою роботою. Бо художником, поетом, творцем можна стати на будь-якій роботі. Ніколи не зупиняйтеся на досягнутому. Це лише ази освіченості, культури, духовності. Нехай книга стане вашим другом на все життя. Бо людина сильна знаннями. Сила – в знанні. Знання – в книзі. А книга – в бібліотеці, громадській чи власній.

Любіть Тараса Шевченка, звертайтеся до Нього, радьтеся із Ним, бо це найкращий і найдорожчий діамант у поетичній короні, у культурі і духовності України.

Готуйтеся до праці за покликанням і працюйте у своєму «сродному ділі», як заповідав наш славний мудрець, поет і філософ Григорій Сковорода. Бо саме від правильного вибору шляху ви будете щасливими. Щоб потім не шукали того, чого у вас нема. По дорозі підеш не тій, буде холод, завій.

Після закінчення вищої чи середньої спеціальної школи ви будете працювати в різних галузях народного господарства України, жити серед людей. А для цього потрібні знання, вміння спілкуватися, доходити до розуму і серця людей, переконувати їх у правоті важливої справи, по духовному, культурному і творчому розвою нашої Вітчизни. Бережіть людяність, дружбу, злагоду, бо це велика сила – перемагає всяке зло..

Не будьте байдужими до самих себе, своїх родичів, ближніх. Допомогайте в горі, біді. Шануйте і поважайте старших, допомагайте їм, і вони будуть допомагати вам. Пам'ятайте школу, своїх учителів, ніколи не забувайте своїх батьків.

Якщо будете колись у світі, ніколи не забувайте стежини, яка вела вас до школи, до батьківської оселі, материнського порога. Бо не вічні ні батько, ні мати - завтра можете їх не застати. І щоб не мучила совість потому - приїжджайте скоріше додому, до-до-му, до-до-му!

Шановні Матері! Щоб ніяка неприємна вістка ніколи не влучала у Ваше серце! Нехай не з горя, а від радості і щастя плачуть люди, а особливо Матері України. Нічого не хочу, нічого не треба, аби лише Мати на білому світі жила!

Шановні випускники! Широких і прямих шляхів вам у самостійному житті, великого людського щастя, мирного неба над рідною землею. Хай оберігає вас Господь і наділяє своїми милостями і щедротами. У своєму серці ви держите, напевно, такі щирі слова: «Наш мудрий Вчителю, ми дякуємо Вам за те, що гордо в люди несемо свої знання, любов, тепло і вміння».

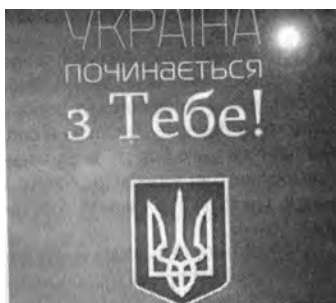
Перший дзвін – останній дзвін багато дум наводить він!

Хай буде благословенна Богом ваша подальша життєва дорога і осяяна добром, миром, злагодою, здоров'ям і щасливою долею. Vivere memento (лат.) – Пам'ятай про життя.

Гуцульський край, 30 травня 2014 року, № 22.

Куди прямує Україна

Хто ми? Які ми? Куди йдемо? Для того, щоб зрозуміти певне суспільне явище, треба його поставити в певні історичні рамки.

У кожній країні є спогади раю.
Нема тільки в тебе їх, рідний мій краю.

Леся Українка

Чим характерна епоха?

З приводу цього говоримо: «Живемо в драматично-трагічний, жорсткий, підступний, тяжкий, нелюдський час через об'єктивні і суб'єктивні причини».

Істина вимагає, щоб її час від часу повторювали. Інколи сам процес розвитку, який веде до істини – цікавіший і змістовніший.

Пролунав могутній дзвін волі в Україні. Але на сході країни війна – гинуть люди, руйнується все, створене віками. Що потрібно для цього? Сила і розум. Сила в економічному, військовому, політичному, гуманітарному і соціальному відношеннях. Із сильним рахуються, його бояться.

Держава - народ - армія:

- а) держава (правління) не на належному рівні;
- б) армія – з простягнутою рукою;
- в) народ – терпеливий, в деякій мірі активний, пробудився від сну.

Але і є велика байдужість. Бійся байдужих. Вони не вбивають, але з їх мовчазної згоди на землі буває і зрада, і вбивство. Люди помиляються тому, що не знають логіки. (Німецький філософ Лейбніц). Народна мудрість говорить: «Ми німі. Ми сліпі. Ми байдужі. І страждаємо через це самі».

Людина – громада – довілля. Ще один бич.

Наше завдання – пам'ятати, що світ тримається на трьох китах:

а) збереження миру. Коли настає пора брати в руки щит, бери і меч. І один у полі воїн, коли він воює за правду. Ми виграли війну (Другу світову) – цю жорстоку бойню, але не виграли мир;

б) збереження природи (навколишнього середовища) – нашої годувальниці, лакувальниці і окраси – цієї прекрасної запашної квітки, яка називається землею. Природа не любить надмірне втручання ззовні – вона мстить. Яскравий приклад. Нам слід про це пам'ятати. Тяжкий, нелюдський, небезпечний стан;

в) збереження людської пам'яті. Бо завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ – нацією, країна – державою.

Пам'ятаймо наше славне, героїчне, творче, будівниче, але і трагічне минуле. Той, хто не пам'ятає і не шанує минулого, той не вартий майбутнього. Досить розумно сказав про пам'ять минулого дагестанський поет Расул Гамзатов: «Хто в минуле стріляє із пістолета, майбутнє буде стріляти у нього із гармати».

З чого почати порятунок? З віри у майбутнє! Україна - наша рідна хата, буде такою, якою ми її збудуємо. Буде вона незалежна, якщо у нас буде незалежне мислення.

Сьогодні прийшов час, щоб ми були архітекторами Державної Будівлі. Не ждімо з чужин рятувальних програм. Україна - це ми. Наше минуле, сучасне і майбутнє. Почнімо себе рятувати, рятуючи Природу, яка оточує нас. Утверджуймо культ Природи. Рятуючи здоров'я Природи, ми рятуємо самі себе, наше майбутнє.

Починати треба з точності. Багато нещасть, безпорядків, втрат, зубожінь, неприємностей виникає там, де недбайливе ставлення до точності.

Людина - дитина природи, їй треба жити, шануючи закони Природи. Світ є світом тому, що в ньому є Точність. Рух Сонця точний, інакше це була б катастрофа для Землі.

Точні є пори року: весна, літо, осінь, зима. Серце працює точно (ритмічно). Мозок, який декілька хвилин не отримав від серця свіжої крові, гине. Успіх кожної людини починається з точності. Вміння точно висловити думку - дар великий. Бути точним - значить, бути щасливим, успішним, пошанованим.

Точність – одна з головних рис вдачі видатних людей. Природа все робить вчасно і ніколи не відкладає на потім. Час - великий скульптор, та не з кожної людини висікає особистість. Будьмо майстрами часу.

Продумано. Сказано. Зроблено вчасно! Інакше це вилами по воді писано, це – миляна бульбашка, від якої залишається тільки мокре місце. Точні люди – кращі люди. Вони вміють мудро роз-

поряджатися життєвим скарбом – Часом. Точні люди викликають довір'я до себе, а довіра - багатство. Неточна людина ніколи не буває мудрою, моральною, культурною. Коли в народі не пошанована точність, у державі не буде порядку. Народ, який лінується бути точним, дбайливим, самодисциплінованим, може на багатій землі мати бідне життя.

Український годинник – особистий, державний – повинен іти точно (порядок у думках, праці, почуваннях народу). Працелюбний завершує роботу нині, лінивий доводить, що краще завтра. З упорядкованого життя - духовного, матеріального – постають єдність народу, міцна держава і квітуче життя громадян. Потрібно, щоб в Україні був культ людини і культ людини-провідника. Провідник знає: той, хто здібний керувати іншими, той здібний керувати сам собою. Він повинен бути сильною людиною. Сильна людина сама себе строго дисциплінує.

Трохи історії. Згадаймо нашу Гетьманщину, славу Козаччину. То були сила, розум, правда, честь, шана і слава України. То був високий патріотизм.

Були в Україні-Русі такі часи, коли хлібороб ішов за плугом, тримаючи при поясі меча і стрілу в сагайдаку. Пам'ятаймо славу минуле наше. Мені здається, коли б Т.Шевченко встав з могили, то був би він в Україні огірчений. Усі його славлять, кладуть біля його пам'ятників квіти, але мало таких, які б його ідеї віддано втілювали в щодення. Шевченко не мав права бути вільним. Був закутий, як і його Вітчизна. Сьогодні би Т.Шевченко сказав: «...Я робив усе, від мене залежне, в жорстокий час. Ви ж тепер на волі, зробіть більше».

Справжня державна Україна буде тоді, коли вона постане не на партійних зборах, не в Парламенті, а в свідомості, душі і серці всіх громадян України. Приємно буде почути, як народи світу, глянувши на глобус, з пошаною скажуть: «Тут Україна, в ній живе великий народ. Довгі віки, живучи в рабстві, він здійснив подвиг, переміг рабські навикі і став гарним архітектором своєї держави».

Тепер наше життя, як у казці: чим далі – тим страшніше.

Безвладдя і безладдя. У більшості нашого народу – щербата доля. Погляньмо на світ Божий, на нашу країну – Україну! Опустілося нижче – на землю, до людей. Т.Шевченко дивиться суворо з-під брів на ворогів. І на нас - за нашу інертність...

Полюбіте, брати мої, – найменшого брата.

Нехай Мати усміхнеться,
заплакана Мати.

Обніміться, брати мої, молю вас, благаю.

Т.Шевченко.

Поспішаймо творити добро, бо зло не любить чекати.

Приходимо і відходимо. Закономірно. Суть у тому, що залиши-
мо.

Приклад наступним. На цій ноті закінчую словами нашої сла-
вної поетеси Ліни Костенко.

Не знаю, що буде після нас,

В які природа убереться шати.

Єдиний, хто не втомлюється – час.

А ми живі, нам треба поспішати.

Зробити щось, лишити по собі,

А ми, нічого, – пройдемо, як тіні.

Щоб тільки неба очі голубі

Цю землю бачили в цвітінні.

Людині бійся душу ошукать,

Бо в цьому схибиш – то уже навіки!

Гуцульський край, 30 жовтня 2015 року, № 44.

Безсмертна в славі Українка

**3 нагоди 145-річчя від дня народження Лесі Українки
(Лариси Петрівни Косач-Квітки)**

У 4 роки Леся вміла вже читати.

У школі не навчалася,

але знала

8 іноземних мов.

У 6 років вона вишила сорочку

для батька.

У 9 років дівчинка почала

писати вірші.

Не поет, хто забуває
про страшні народні рани.
Леся Українка.

Світ (земля) тримається на трьох китах: на збереженні миру (злагоди), на збереженні природи (навколишнього середовища) і на збереженні людської пам'яті. Це все притаманне, властиве поетесі Лесі Українці.

Земля вимагає титанів, і вона їх породила. Одним із таких титанів є наша славна поетеса. Заглянемо у цю величну постать і особистість. Пройдемося по героїчному, трагічному і творчому її шляху.

З пошаною згадуємо її славу родину. Мати – Олена Пчілка (псевдонім), з дому Драгоманова – письменниця. Батько – Петро Антонович Косач (юрист). У їхній родині було ще двоє братів (Михайло і Микола) і три сестри – Ольга, Оксана, Ізидора.

Народилась Леся у Зв'ягелі на Волині. Взимку 1881р., на святі Водохреща, Леся застудилася. З того часу починається її боротьба з тяжкою хворобою (туберкульозом кісток). Позбавлена можливості вчитися у школі. Здобувала знання самотужки, вдома, при допомозі матері Олени Пчілки. У 13 років проявився у неї талант до віршів. Мати, порадившись з дочкою, добирає їй псевдонім Українка.

Ні долі, ні волі у мене – нема –

Зосталася тільки надія одна –

(з гіркотою промовляла ці слова).

Але Леся, наче мавка, таємна лісова.

Про волю і про щастя мережила слова.

Пізніше згадує вона: На шлях я вийшла ранньою весною,

І тихий спів несмілий заспівала.

А хто стрічався на шляху зі мною,

Того я щирим серденьком вітала.

Згодом вона стала однією з найвидатніших поетес Європи.

Зростала і творила патріотка з високим патріотизмом. Вона часто повторювала: Так. в кожній країні є спогади раю.

Нема тільки в тебе їх, рідний мій краю.

Щиро вболівала за судби нашого народу. Як актуально звучать ці слова сьогодні.

Зростала талановитою людиною. Музично обдарована (це помітив батько української музики Микола Лисенко).

Грала на фортепіано, прекрасно співала, вишивала, малювала!

За свого життя користувалася бібліотеками Парижа, Відня, Берліна, Женеви. Софії, Праги, Варшави, Петербурга, Мінська, Києва, щоб систематично поповнювати інтелектуальні знання.

Самотужки вивчила німецьку, французьку, англійську, італійську, іспанську, грецьку, латинську, слов'янські мови, – що було рідкістю серед письменників - жінок.

Воля, рівність і братерство для Лесі – три великі золоті зорі.

«До тебе. Україно, наша бездольная мати, струна моя перша озветься», - від щирого серця у неї це виходило.

В минулому наш народ змушений був емігрувати через бідність в далекі країни: США, Канаду, Бразилію. Аргентину. Австралію, що було інколи далекою могилою. Своєчасно вона відгукувалась на це.

Нам не тісно у рідній країні.

Нам не треба в чужу мандрувать.

Символічно звучить це і сьогодні.

Незважаючи на тяжку недугу, вона була мужньою жінкою.

Я буду крізь сльози сміятись.

Серед лиха співати пісні.

Без надії - таки сподіватись.

Жити хочу! Геть думи сумні.

А яку важливу тезу висловлювала вона, коли писала: «Державна може бути тільки незалежною. А поневоленою не може бути ніколи, бо тоді вже вона перестає зватися державою». Як пророче висловлено. Який діапазон знань, ерудиції, яка широка амплітуда її геніальної творчої діяльності.

Боролась вона за життя. Часто нагадувала собі і всім: «Vivere temento» (лат. - Пам'ятай про життя).

Лікувалась вона у Києві, на Кавказі, в Криму, Литві, Італії, Єгипті. До речі, тричі здійснила поїздки до Єгипту. Тут зустрічалася з глибоким знавцем української історії, академіком Дмитром Яворницьким. Переборювала все.

Варто згадати її прекрасний твір – драматичну поему «Лісова пісня», в якому підкреслено велику любов до природи, музики. Велике єднання природи і людини.

Коли Лукаш (герой твору) вирізав з різних порід дерев гілочки на сопілку, Мавка (героїня твору) промовила: «Краси моєї не руйнуй». Невдовзі, коли Лукаш заграє на сопілці, Мавка прорекла: «Як солодко грає, як глибоко крає. Розтинає білі груди, серденько виймає». Який діапазон почуттів, яка висока оцінка цьому.

Велике значення приділяла слову, називаючи його стрілою, вогнем, крицею, зброєю.

Пригадаймо собі.

Слово, моя ти єдина зброє!

Мова Лесі Українки пристрасна, гнівна і палка, коли виражає протест проти національного і соціального гніту, але вона ніжна і щира, коли описує душу народу, його естетичні цінності.

Іван Франко писав: «Її пісня – то огнисте оскарження дикого гніту сваволі, під яким стогне Україна».

Поезія Лесі Українки - це гіперпоезія (надпоезія).

Нам, нащадкам великої поетеси, слід більш бережно ставитись до рідної мови, дбати про її чистоту, боронити від усяких посягань, принижень і зневаги. Слід повселюдно і повсякчасно підносити її престиж, утверджувати її в усіх сферах народного життя. Поетеса своєю високою художньою творчістю вводила українську літературну мову в коло високорозвинутих літературних мов світу.

Наша Леся проявляла високий оптимізм.

Ні, я жива! Я буду вічно жити.

Я маю в серці те, що не вмирає.

Не вмирає її любов до рідного народу, нашого краю.

Підкінець свого діяльного, творчого і тернистого життя Леся Українка повінчалась 1907 р. із Климентом Квіткою – музикознавцем і фольклористом. Недовго судилось їм прожити вкупоньці.

1.08.1913 р. Леся відлетіла у вирій, без повернення.

Похована на Байковому кладовищі, у Києві.

Перед смертю промовила:

Довго щирими цими словами

До людей промовлятиму я.

Я загину – та ще довго між вами

Гомонітиме пісня моя.

Леся Українка своїм логічним мисленням, вогнистим словом і важливим ділом творила добро, красу і любов до всього

сушого на землі. Поетеса – символ України. Її життя – подвиг, приклад для наслідування. Про таких особистостей можна промовити словами: «У спалахах пам'яті, у серці на дні, будете вічно живими».

Уклін братерський і привіт

Безсмертній в славі нашій жінці –

Великій Лесі Українці,

Що йде легендою у світ.

Честь, шана і слава Лесі

Українці.

Гуцульський край, 4 березня 2016 року, №8.

«Просвіта» в історії і культурі українського народу

В житті людей бувають періоди, коли є можливість і необхідно заглянути в минуле, побачити його і відчувти, відтворити в пам'яті, хоча воно може бути і трагічним, і творчим, і будівничим. Знати і пам'ятати його – це наш священний обов'язок перед своєю совістю, перед людьми, перед майбутнім.

Видатний дагестанський поет Расул Гамзатов у свій час промовив: «Хто в минуле стріляє з пістолета, майбутнє буде стріляти у нього з гармати». Мудра істина.

Гімн «Просвіти»

В. Щурат, Я. Ярославенко

Сонце з високого неба
Хліб нам дає, дає квіти,
Волі шукати нам треба
В ясного сонця «Просвіти».
Світло знання і науки
Скрізь ми по селах
розкинем,
Братові брат подасть руки,
Вже ми в неволі не згинем.
Виженем темряву з хати,
Ворог укритись не зможе,
Видрем у нього всі втрати,

Ти допоможеш нам, Боже!
Прапор «Просвіти» –
це знак
Наших найкращих надій,
Чи ти старий, чи юнак
Прапору цьому радій.
Прапор «Просвіти» –
це знак
Наших найкращих бажань.
Старець чи молод юнак –
З нами під прапор
наш стань!

Згадаймо людей, які були біля керма нашої боротьби, національного відродження, які пройшли тернистий, але славний шлях.

Наш народ жив завжди під гнітом імперій різноманітних мастей. Були полонізація, германізація, мадяризація, румунізація, русифікація (зросійщення) і т.д. Чужинська влада завжди несла на своїх штиках ворожу нам ідеологію, насаджувала силоміць свою культуру. Але народ наш не тільки терпів, але і боровся, досяг свободи. Двадцять п'ять років минуло (1991 р.), відколи проголошено незалежність України, але ворог не дрімає.

Давайте пройдемось дорогами «Просвіти» України, згадаймо і мертвих, і живих, будителів і будівничих розвитку і відродження України.

Слово «Просвіта» асоціюється з освітою, світлом, світом. Добре, коли це слово крокує в «одній упряжці» з дією. Загальна культура формується через гуманітарні науки: рідну мову, літературу, історію, філософію, географію, логіку, психологію, риторику, етику, естетику, музику, пісню, образотворче мистецтво.

Наш славний мудрець, письменник і філософ Григорій Сковорода запевняв: «Для того, щоб змінити макросвіт (весь світ), треба змінити свій мікросвіт (самого себе)».

Ми будемо цивілізованими, просвітленими, коли збережемо мир, спокій і злагоду в своїх рідинах, селах, містах: коли будемо оберігати нашу природу-годувальницю, лікувальницю, і окрасу, коли будемо оберігати пам'ять – шанувати і оберігати людину, адже тепер особливо активізується проблема екології духу людини, коли будемо чесно працювати в своєму «сродному ділі», бо «праця єдина з неволі вирве», запевняв нас Іван Франко. Коли будемо любити і захищати рідний край, Україну, як це робили Т.Шевченко та І.Франко. Коли будемо жити за законами Божими. України, законами цивілізованого світу. Дослухаймось до наших мудреців: «Усім нам вкупі на землі єдиномисліє подай і братолюб'є пошли» (Т.Шевченко).

Товариство «Просвіта» було створено у м. Львові 8-го грудня у 1868 р.

Дозвіл на проведення Установчих зборів одержано з Відня, бо влада Львівська його не дала. Збори відкрив Наталь Вахнянин (професор), якого і обрали головою «Просвіти», а заступником – К.Сушкевича. Серед фундаторів Товариства - видатні діячі української культури: О.Огоновський, О.Патрицький, О.Борковський, В.Ільницький.

Основна мета «Просвіти» – просвіта і піднесення добробуту українського народу. Вона розгорнула широку організаційно-освіт-

ню мережу, для неї не було кордонів. В системі «Просвіти» виросли тисячі діячів науки, освіти, культури. «Просвіта» стала «матір'ю» для багатьох нових товариств. Серед них і Наукове Товариство ім. Т.Шевченка, яке за обсягом і якістю виконуваних робіт академік В.Вернадський назвав неофіційною Українською Академією Наук. Діячі «Просвіти» стояли біля джерел утворення Української та Західноукраїнської народних республік, їх злуки і проголошення 22 січня 1919 р. Акта Соборності України. Просвітяни і сьогодні очолюють демократичні сили проти тиранії за незалежну самостійну Україну.

Ми віримо, що переможе розум. Український народ пробуджується, йде нестримний процес очищення душ від наносної каламуті чужих догм, йде широким кроком національне відродження, відродження української мови та культури. Ми маємо свято берегти свої історичні цінності, серед них і здобутки Товариства «Просвіта».

Діяльність «Просвіти» на великій Україні

З виникненням «Просвіти» в Західній Україні (1868 р.) її активно підтримували українські письменники з Наддніпрянщини - і матеріально, і морально, вважаючи це своїм патріотичним обов'язком. Письменник, перекладач і літературознавець А.Кримський надіслав у 1891 р. до Львівської «Просвіти» видану підпільно «Историю малороссийского казачества» В.Антоновича.

А.Кримський листувався із головою Львівської «Просвіти» – істориком української літератури і нашим земляком (з Рогатинщини, село Григорів) Омеляном Огоновським.

О Огоновський очолював Львівську «Просвіту» 17 років (з 1868-1885). За прикладом західноукраїнської «Просвіти» 1905 р., під впливом російсько-японської війни і революційних подій 1905 р. було створено «Просвіту» у м. Катеринославі (тепер Дніпропетровськ). Одним з її організаторів і почесним головою був видатний український історик козацтва Д.Яворницький. Саме Д.Яворницький добився проведення Шевченківського вечора з нагоди 100-річчя Кобзаря (1914 р.). З доповіддю про Т.Шевченка виступив Д.Яворницький.

Ця «Просвіта» відкрила свою бібліотеку, книжковий кіоск, читальню, створила хор, драмгурток. Проіснувала до 25.01.1916 р.

Другою за часом виникнення була Одеська «Просвіта», заснована 25.11.1905 р., а 21.04.1906 р. з'явилася Каменець-Подільська.

26 травня 1906 року було створено «Просвіту» у м. Києві. Голо-

вою обрали Б.Грінченка. Леся Українка в листі до О.Кобилянської писала: «У Києві тепер єдиний ясний пункт на темному тілі українського життя – то наша недавно відкрита «Просвіта». Леся Українка дала згоду бути товаришем (заступником) голови «Просвіти» і навіть стати її бібліотекарем.

Їй вдалося за короткий час створити бібліотеку, в якій на кінець 1906 року було 2 тис. примірників. Леся Українка листувалася з О.Кобилянською, О.Маковеем, І.Франком, щоб вони надсилали свої твори у бібліотеку Київської «Просвіти».

Саме Київська «Просвіта» добилася оголошення всесвітнього конкурсу на пам'ятник Т.Шевченку для Києва.

Варто також згадати і про «Просвіту» у Чернігові, яку було відкрито 27.12.1906 р. заходом М.Коцюбинського. Ділово листувався М.Коцюбинський з етнографом і фольклористом Західної України Володимиром Гнатюком і письменником Андрієм Чайковським.

«Отож, уявіть собі, – писав Коцюбинський у листі до Чайковського, – попросту не дають жити «Просвіті». Хочеш скликати збори – заборона; хочемо зробити театральну виставу – забороняють. Навіть концерт Лисенка заборонили. Кажуть: існують собі на папері, а жити не дамо».

Це окремі факти з історії «Просвіти» на Наддніпрянській Україні, але й з них можна зробити висновок, що навіть у темну ніч панування царизму вона багато зробила для національного відродження українського народу.

«Просвіта» та її роль у становленні національної самосвідомості українців Закарпаття

Нині відбувається поступове повернення до правди. Відчиняються заґратовані вікна, крізь які проступають «білі прогалини» літопису рідної історії, культури.

Закарпатське Товариство «Просвіта» було засновано 9 травня 1920 р. в Ужгороді. Цей акт викликав значний резонанс у передовій пресі Чехії, Словачії, Угорщини, Австрії, Німеччини, Канади, США, Польщі, де звучав голос української діаспори.

За словами відомого німецького історика-славіста Едуарда Вінтера (1896-1992): «Поява Товариства «Просвіта» на Закарпатті розбудила творчі сили русинів- українців, примножила устремління. щоб акумулювати їх до нового поступу».

Головою Ужгородської «Просвіти» був учений-педагог Августин

Волошин, з яким часто зустрічався Е.Вінтер. Вона проіснувала до 1939 р.

А.Волошин – мовознавець-поліглот, знав мови: грецьку, латинську, німецьку, угорську, чеську, словацьку, сербську, російську, староболгарську. 15.03.1939 р. – президент Карпатської України. Після придушення Карпатської України хортистською Угорщиною (Хорті) - Волошин завідувач кафедрою у Празькому університеті. 21 травня 1945 р. заарештований і вивезений до Москви. Помер у в'язниці 11.07.1945 р.

Залишив по собі велику педагогічну, художню, публіцистичну та наукову спадщину. Досліджував творчість Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки.

Цікаво, що у сумний травневий день 1916 р. біля домовини І.Франка саме А.Волошин виголосив промову.

«Просвіта» і розвиток культури в Галичині

Галичина ще з княжих часів мала своє обличчя в культурі, про що свідчать історичні джерела і пам'ятки, які вціліли. Владарювання в Україні Польщі та Австрії. Заборона української культури. Цю темряву освітила «Русалка Дністрова» (1837 р.), творцями якої були Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький.

Ця «Руська трійця» поклала початок культурному відродженню Західної України, проклала шлях революції 1848 р. в Австрії (скасування панщини в Галичині).

Пригадаймо М.Шашкевича.

Руська мати нас родила,

Руська мати нас повила.

Чому ж мова їй немила?

Чом ся не встидати маєм?

Чом чужую полюбляєм?

8.12.1868 р. створено Львівську «Просвіту».

На перших зборах «Просвіти» нашу область представляв священик О.І.Заячківський. В Станіславі філія «Просвіти» була заснована 1877 р. філологом, викладачем гімназії Є. Желехівським. До видавничої діяльності «Просвіти» залучені кращі сили українського письменства: І. Франко, М. Павлик, О. Маковей, В. Стефаник, Ю. Федьковича інші. В центрі уваги – популяризація української музики. У 1888 р. видали «Руський співаник», куди увійшли 250 пісень кращих композиторів: М. Лисенка, С. Воробкевича, С. Гулака-Арте-

мовського. 1912 р. «Просвіта» видала «Кобзар» Т.Шевченка у 4-х томах. Представники «Просвіти» і творили нові шляхи в педагогіці, журналістиці, політиці. Для виховання і моральних норм організовані організації: «Сокіл», «Луг», «Пласт».

У 1938 р. «Просвіту» ліквідувала радянська влада.

«Просвіта» і наукове товариство Т.Шевченка (НТШ) створено 11.12.1873 р. К.Сушкевич – 1-й голова НТШ. М.Драгоманов – один із авторів статуту. У календарі 1936р. М. Грушевський – почесний член «Просвіти». Голова Української Центральної Ради, 1-й Президент УНР. голова НТШ.

А.Чайковський - почесний член «Просвіти» і НТШ.

Роль «Просвіти» у підвищенні освітнього рівня населення Галичини

У 1894 р. у Львові засновано руханкове товариство «Сокіл». Читальні в Галицькій землі старші від «Просвіти»: 1-а читальня створена в Коломиї (1848 р.) для інтелігенції, а потім – для міщан.

У 1912 р. створена жіноча школа домашнього господарства.

У 1911 р. у Львові - почала роботу торговельна школа.

Діячі «Просвіти» та їхня роль у нормалізації української мови. О.Огоновський здійснив переклад «Слова о полку Ігоревім» (1876 р.). Великий вклад у розвиток українського мовознавства вніс голова Київської «Просвіти» Б.Грінченко. Його багатотомний «Словник української мови» виданий у 1907 – 1909 рр.

Роль «Просвіти» у розвитку аматорського театру

Коли незаперечно те, що народ безсмертний своїми духовними творіннями, то вже тричі істинно, що справді великий народ безсмертний своїм театром.

Невипадково Ф.Шіллер зауважував, що «... якби ми дожили до національного театру, то ми стали би нацією».

Саме тут коріниться відповідь, чому українському театрові не дозволяла виходити на широку аудиторію царська Росія. Велику увагу приділяв театральному мистецтву І.Франко. Розгорнули свою діяльність корифеї українського театру: М.Кропивницький, І Карпенко-Карий, М.Старицький. Все частіше на самодіяльних сценах йдуть: «Назар Стодоля» Т.Шевченка, «Мартин Боруля» Карпенка-Карого, «За двома зайцями» М.Старицького, «Украдене щастя» І.Франка, «Наталка Полтавка» Івана Котляревського, «Сватання на Гончарівці» Г.Квітки-Основ'яненка.

У 1880 р. розпочало свою діяльність «Перше літературно-драматичне товариство в Коломиї». Споруджуються народні доми: в Дрогобичі, Коломиї, Станіславі, Самборі, Тернополі.

У 1909 році Г.Хоткевич у с. Красноїллі організував Гуцульський театр. Поставив із селянами-гуцулами драму Коженювського «Верховинці», яку показували на сценах Коломиї, Борислава, Дрогобича, Перемишля, Чернівців, Кракова. Г.Хоткевич написав драму-легенду «Довбуш». Мав 40 учасників. 1911 р. розпочав творчу мандрівку по Галичині та Буковині. Намічались поїздки до Праги, Харкова, але Перша світова війна перешкодила здійснити наміри.

1928 р. у Станіславі організувався аматорський колектив, який очолює Г. Мінченко-Сіятівський.

15 вересня 1928 р. Станіславський театр відкрив свій 1-й театральний сезон. У концерті з цієї нагоди виступила українська співачка Соломія Крушельницька.

«Просвіта» на Косівщині

Сьогодні діють 37 осередків. Її відроджено у 1989 р. Голова - І.Пелипейко. Потім 20 років очолював Б.Радиш, тепер – Б.Глібчук. Кутській «Просвіті» виповнилось більше 100 років.

Ці добродії-просвітяни гідно виконували і виконують просвітянську місію у районі.

У лютому 1989 р. Київську «Просвіту» було реорганізовано у Республіканське Товариство української мови ім. Т.Шевченка, яке очолив видатний поет і громадський діяч Д.Павличко.

У 1991 р. його перейменовано у Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т.Шевченка. Головою було обрано відомого поета і громадського діяча Павла Мовчана.

Отак виглядає наша українська просвітянська родина – від батька до сина.

«Просвіта» в історії завжди була у фарватері боротьби за розбудову України. З честю виконувала свою благородну місію, незважаючи на різні перипетії розвою. Була локомотивом історії. І надалі повинна бути в центрі уваги, а не на задвірках. То своєрідний будитель і будівничий. Згадаймо актуальні слова активного просвітянина, сина І.Франка, Петра: Просвіто. Просвіто. Зі сну нас буди! На закінчення процитую слова титана думки, слова і дії І.Франка: Єднаймося, братаймося В товариство чесне. Хай братерством, щирими трудами Вкраїна воскресне!

Гуцульський край, 15 квітня 2016 року, №14.

Просвітянська родина.

Зустріч з однокласниками в рідній школі, м. Тлумач.

Вгорі фото справа виступає краєзнавець І. Пелипейко під час відкриття меморіальної дошки М. Капію на будинку Т. Яницького.

Внизу – фрагмент освячення меморіальної дошки М. Капію на приміщенні ЗОШ № 1 I-III ст, місто Косів 2001 р.

Т. Яницький доповідає на науковій конференції тема:
«Т. Шевченко – титан думки, слова і дії».

У залі засідань Косівського КДІ ПДМ
під час зустрічі з поетом-земляком Дмитром Павличко.

Міжнародний Шевченківський фестиваль
присвячений 140 річчю пам'яті Т. Г. Шевченка, с.Тюдів, 2001 р.

Заходи з відзначення 190-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка,
м. Косів (в будинку культури) 2004 р.

Т. Яницький учасник хору «Гомін», м. Івано-Франківськ.
На фото вгорі і внизу по центру в другому ряді.

Виступ на засіданні клубу інтелігенції
під час зустрічі з Д. Павличком, 2010 р.

На ювілейних заходах в селі Кобаках з нагоди 140 річниці
від дня народження Марка Черемшини.

Чоловіча хорова капела Косівського РБК , 2006 р.

Біля церкви у Вербну неділю 2000 р.

Т. Яницький - виступ на громадському віче, м. Косів.

Виступ біля пам'ятника Івана Франка у місті Косові 2013 р.

Фрагмент заходів з вшанування творчості Марка Черемшини, 2012 р.

Біля пам'ятника Героям України,
м. Косові.

Біля пам'ятника О.Довбушу,
с. Космач.

Калейдоскоп інтересів та ідей

Людина – це завжди її слова, вчинки, це її реакція на навколишній світ, події, які відбуваються в ньому. Можна жити тільки своїми болями чи радощами, не звертаючи уваги на те, що робиться навколо. Але це не для Т.О.Яницького – людини небайдужої, діяльної, активної. Т.О. Яницький – активний учасник багатьох заходів районного рівня. Яскравим підтвердженням цьому є публікації у місцевій періодиці, де так, чи інакше згадується ім'я Тадея Олексійовича.

У бібліотеку приходять мудрі люди

(матеріал присвячений відзначенню
Всеукраїнського дня бібліотек)

«... До Б. Радиша директором ЦРБ була Марія Бієвська, при якій Косівщина теж була в числі найкращих у області. Спогадаючи про свою працю в бібліотечній системі поділились і Любов Варцаб'юк з Космача, Тадей Яницький з Косова, який прочитав поезію Б. Радиша «Жінка», навів цитати з висловлювання про книгу Івана Франка та інших видатних людей. Усіх ветеранів бібліотечної привітав у своїй доповіді Я. Семанишин, він же згадав їх своїй публікації в газеті «Гуцульський край» за 25 вересня цього року. Добре слово про своїх колег мовила одна із найкращих бібліотекарів Косівщини Марія Левко з Рожнова, вірш «Бібліотекар» прочитала Іванна Томащук...»

Василь Глібчук.

Гуцульський край, 16 жовтня 2009 року, №42.

Бібліотеки – вікно у світ

(30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек)

...70 років тому було засновано центральну районну бібліотеку. Весь цей час вона постійно розвивалася, її робота удосконалювалася. В цьому велика заслуга ветеранів бібліотечної роботи. Це Блінова Тетяна Микитівна, Бієвська Марія Андріївна, Волощук Анна Іванівна, Яницький Тадей Олексійович, Дударенко Віра Пилипівна, Радиш Богдан Іллів, Ватаманюк Тереза Григорівна, Іщенко Зоя Денисівна, Балобіна Олена Іванівна. За їх безпосередньої участі відбулося розширення функцій книгозбірні, її переоснащен-

ня, зміни бібліотечного фонду у кількісному і якісному складі, народжувалися добрі традиції. Вони виховали чимало високопрофесійних бібліотекарів....

Я. Семанишин,
директор централізованої бібліотечної системи району.
Гуцульський край, 25 вересня 2009 року, №39.

Засідання клубу інтелігенції

...Катерина Сусак і Тадей Яницький подякували поетам Косівщини за їх працю над поетичним словом..

Володимир Моравський,
Гуцульський край, 5 квітня 2008 року, № 14

Уклін Іванові Франку

(Віддати шану Іванові Яковичу Франку прийшли прихильники його творчості з нагоди річниці від дня народження)

...Вчитель Косівської гімназії-інтернату Т.Яницький прочитав вірш «Каменярі»...

Вікторія Кушнірчук.
Гуцульський край, 7 вересня 2012 року, № 36.

Шана тобі український Мойсею

(157 років від дня народження Івана Франка урочистості біля пам'ятника Івану Франку)

...Із емоційним, щедро перетканими цитатами із Франкових поезій, виступом до присутніх звернувся голова осередку «Просвіти» Т. О. Яницький...

Я.Тимофійчук.
Гуцульський край, 6 вересня 2013 року, №36.

Найбільше духовне багатство народу

(районний захід з нагоди відзначення Міжнародного дня рідної мови)

... Шанувальники літературної творчості Б. Радиша-Маринюка Марія Равшер, Василь Шкурган, Микола Близнюк, Аделя Григорук, Тадей Яницький щиро дякували авторові за живе образне слово, бажали нових злетів у світ творчості...

Ігор Сусак.
Гуцульський край, 1 березня 2013 року, №9.

Вшанували пам'ять Кобзаря

... Із доповіддю про основні мотиви творчості Т.Шевченка перед присутніми виступив ветеран педагогічної ниви, член райправління «Просвіти», Клубу інтелігенції та Громадської ради Косівщини Т.О.Яницький. Його виступ був щедро ілюстрований віршами поета, які Тадей Олексійович прочитав з неабияким декламаторським хистом...

Я.Тимофійчук.

Гуцульський край, 14 березня 2014 року, №11.

У світі поезії

(літературно-поетичне свято «У світі поезії» у Косівській ЦРБ)

... Поезію про Україну також декламували ветеран педагогічної ниви, просвітянин, філолог Т. О. Яницький і просвітянин та громадський діяч Р. В. Кабин.

За повідомленням Косівської ЦРБ.

Гуцульський край, 1 квітня 2016 року, №12.

Завжди щирі і теплі слова знаходить Т. О. Яницький
знаменитим ювілярам на творчих чи ювілейних вечорах.

Між Петrarкою і Шекспіром

(святоче зібрання з нагоди відзначення 75-ї річниці
від дня народження Богдана Радиша)

... Щирі слова привітання адресували Богданові Радишу колеги по перу Дмитро Арсенич, Микола Близнюк, Василь Шкурган, Іван Бойчук, учителі Ірина Шаль, Тадей Яницький, косів'янин Юрій Лепкалюк (колишній голова районної організації БОВ), Роман Кабин, Володимир Довгун (виконав власні пісні)...

Василь Глібчук.

Гуцульський край, 11 грудня 2009 року, №50.

Господь подарував талант

(Ювілей Анни Богдан 75 років)

... Від ради старійшин Косова, районного товариства «Просвіта» і клубу інтелігенції Тадей Яницький мудро, піднесено й виважено висловив свої побажання. Кожне вміло підібране його слово глибоко запало в душі ювілярки й усіх присутніх...

Вікторія Кушнірчук.

Гуцульський край, 6 вересня 2013 року, №36.

Вдячні за те, що ви є...

(Ювілей Б. Радиша, святкування у Народному домі)

... На сцені – учитель, професор гімназії, читець-декламатор, ветеран освіти, представник інтелігенції міста п. Тадей Яницький. Сьогодні, як і завжди, декламує неперевершено, добре поставленим голосом вірш «Я – дитина війни» Б. Радиша. Тема злободенна, і обминути її неможливо...

Анна Богдан.

Гуцульський край, 28 листопада 2014 року, №48.

На цій землі Ви народились, цю землю оспівали Ви...

(літературно-музичний вечір з нагоди
80 ліття Богдана Радиша-Маринюка)

...До слів побажань на адресу ювіляра приєднались: Володимир Васильович Тутуруш – лікар і громадський діяч, Тадей Олексійович Яницький, Зіновій Іванович Библюк, які цього року теж відсвяткували свої 80-ті ювілеї. (на фото).

Ветеран педагогічної ниви Тадей Олексійович Яницький і в будинку культури, і на засіданні клубу інтелігенції по-

ринув у спогади воєнних років. Адже всі згадані ювіляри – діти війни, пережили разом голод, холод, війну, повоєнні тяжкі роки... На високому майстерному рівні він читав поезію про війну....

Г. Кікоть, бібліотекар Косівської ЦРБ, секретар клубу інтелігенції.

Гуцульський край, 5 грудня 2014 року, №49.

Завжди вагомими є виступи ветерана праці під час засідань громадських організацій

У Косові відбулась зустріч з Михайлом Вишиванюком

...Член правління районного товариства «Просвіта» Тадей Яницький, зокрема, сказав: «Ярослав Шинкарук – керівник високого рівня, надзвичайно діяльний і виконавчий, яким ми гордимося і за якого стоїмо горою»...

...Чи можна відновити дротове радіо? – наполягав Тадей Яницький, член правління районного товариства «Просвіта».

Ні, – відповів Михайло Васильович. Бо живемо в час нових технологій, йдемо вперед.

І тут же дав завдання начальнику управління праці та соціального захисту населення Володимирі Мамчуку скласти список людей пільгових категорій, яким необхідні радіоприймачі. Піднімалось питання про неповне забезпечення пільговиків тюнерами. Володимир Мамчук запевнив, що це питання найближчим часом вирішать.....

.... Члени громадської ради розглянули заяви та прийняли у свої ряди чотирьох осіб, а саме: голову районного товариства «Гуцульщина» Ю. Стефурака, члена правління районного товариства «Просвіта» Т. Яницького, районного голову ради старійшин Л. Строеву, та голову районного осередку «Зарваницька громадська ініціатива» І. Мартинюка....

Лідія Безпалова.
Гуцульський край, 5 липня 2013 року, №27.

Шарм Косова

(Захід розглядав питання, що стосувалися перспектив розвитку Косова у 2015-2016 рр. з керівниками району, громадських організацій, установ, голів депутатських комісій міськради, членів виконкому, депутатів районної ради, викладачів інституту декоративного та прикладного мистецтва.)

...Тадей Яницький порушив цілий блок питань: живемо у 21 столітті, а у Косові нема громадської лазні; на Братській могилі варто встановити з лівого боку сходів перила, тоді легше було б підніматися сходинками інвалідам, літнім людям; відремонтувати розбиту вщент дорогу до москалівського цвинтаря...

Ігор Сусак.
Гуцульський край, 5 грудня 2014 року, №49.

Влада і політикум: над чим розмірковували

(робоча зустріч голови РДА Зеновія Томащука з лідерами політичних партій, керівниками громадських організацій Косівщини та Громадською радою)

...Робоча зустріч влади і політикуму відбулася в конструктивному руслі. І, звичайно, хочеться, щоб і такі запитання, які непокоять поважного косівчанина й просвітянина Тадея Яницького про те,

що в Косові мусить бути лазня, а на Братській могилі варто встановити поручні для того, щоб літнім людям було легше долати сходинки, а також звільнити центральну частину міста від щоденного напливу автомобілів не залишалися лише добрими побажаннями, але й знайшли своє реальне втілення.

Ігор Сусак.

Гуцульський край, 24 квітня 2015 року, №17.

Гуцульський центр наукової думки

(про діяльність Косівського осередку Наукового товариства ім. Шевченка)

Косівський осередок НТШ, особливо його тематичні комісії (освіти, екології, краєзнавства, охорони природи та ін.) є сподвижниками і популяризаторами наукової думки на місцевому, всеукраїнському та міжнародному рівнях. Знакові постаті: Нестор Библюк, Ігор Пелипейко, Петро Лосюк, Григорій Гуцуляк, Володимир Тутуруш, Катерина Сусак, Петро Шкрібляк та ін.; знані педагоги-освітяни: Аделя Григоруш, Володимир Костюк, Тадей Яницький, Ярослав Матійчак, Володимир Козьменчук, Василь Ходан, Віктор Барчук, більшість яких є членами осередку НТШ, зокрема, й почесними, а також учасниками окремих заходів, не лише представляли чи представляють культурологічні й інтелектуальні напрацювання на Косівщині, а й багато зробили для розвитку нашого рідного краю...

Микола Близнюк.

заступник голови Косівського осередку НТШ.

Галичина, 17 березня 2015 року, №40(4993).

Осередок наукового товариства імені Шевченка у Косові

(про діяльність Косівського осередку Наукового товариства ім. Шевченка)

Косівський осередок НТШ, особливо його тематичні комісії (освіти, екології, краєзнавства, охорони природи та ін.) – сподвижники і популяризатори наукової думки на місцевому, всеукраїнському та міжнародному рівнях. Знакові постаті-науковці: такі як Нестор Библюк, Ігор Пелипейко, Петро Лосюк, Григорій Гуцуляк, Володимир Тутуруш, Катерина Сусак, Петро Шкрібляк та ін.; знані педагоги-освітяни: Аделя Григоруш, Володимир Костюк, Тадей Яницький, Ярослав Матійчак, Володимир Козьменчук, Василь Ходан, Віктор Барчук,,

більшість яких є членами осередку НТШ, зокрема, й почесними, а також учасниками окремих заходів, не лише представляли чи представляють культурологічні й інтелектуальні напрацювання на Косівщині, а й багато зробили для розвитку нашого рідного краю...

Микола Близнюк.
заступник голови Косівського осередку НТШ.
Гуцульський край, 6 березня 2015 року, №10.

Косівській гімназії – ім'я Ігоря Пелипейка...

(засідання Круглого столу Клубу інтелігенції ім.І.А. Пелипейка
і громадські слухання жителів Косівщини)

...До слова запросили Тадея Олексійовича Яницького – ветерана педагогічної ниви. «Істина вимагає так, щоб час від часу її відтворювати, тоді людина стає особистістю, – сказав він. – Саме такою людиною був Ігор Пелипейко. Він був творчою особистістю за покликанням душі і серця, надзвичайно скромним і роботящим, як бджілка. Його завжди цікавили всі проблеми нашого краю. Він ніколи не був байдужим. Діапазон знань у цієї людини був надзвичайно високим. Нам усім треба в нього повчитись культури, інтелігентності і мудрості. Вношу пропозицію вшанувати його званням Героя України (посмертно), а також перейменувати одну з вулиць м. Косова (наприклад, вул.. Тиху) на вул. І. А. Пелипейка. Я багато років працював у Косівській гімназії і гордий тим, що саме ім'я І. А. Пелипейка буде по праву носити найкращий навчальний заклад району»...

Г.КІКОТЬ.
секретар клубу інтелігенції, бібліотекар Косівської ЦРБ.
Гуцульський край, 13 лютого 2015 року, №7.

Косівщина гордиться своєю елітою

(Члени Клубу інтелігенції на лютневому засіданні відзначили дві поважні дати: 100-річчя від дня народження Василя Ілліча Симчича(1915-1978) та та 75 річчя від дня народження Василя Курищука(1940))

...Про невмирущого у серці горянина Василя Симчича розповів ветеран педагогічної ниви, громадський діяч Косівщини, постійний член клубу інтелігенції Тадей Олексійович Яницький: «У житті людей бувають періоди, коли хочеться, та і є така потреба, необхідність заглянути в минуле, побачити його ще раз, відтворити у пам'яті, хай воно може бути і жорстоким, трагічним або творчим будівничим.

Пам'ять – велика сила! Завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ стає нацією, країна – державою. У нашій героїчній і трагічній історії були події епохального значення, були і славні особистості (постаті).

На превеликий жаль, тепер повторюється дивна тенденція – призабувати славне минуле і прекрасні постаті. Пригадаймо прекрасні слова нашої славної поетеси Лесі Українки:

У кожній країні

Є спогади раю.

Нема тільки в тебе їх,

Рідний мій краю...

Однією з таких особистостей є наш славний земляк, культурно-просвітницький діяч, патріот, актор театру і кіно, театральний режисер Василь Симчич. Чомусь пішов у забуття, відлетів у вирій, як той журавель, який відбився від свого ключа.

Наше священне завдання – повернути цю славу людину із забуття. Давайте переглянемо славні сторінки його життєпису, прочитаємо, заглибимось у зміст його творчості, пройдемо всю його життєву дорогу. Він залишив добротний слід у нашій історії, у нашому мистецтві. З думкою про нього та всіх наших видатних постатей, хочу завершити свій виступ такими словами:

«... У спогадах пам'яті,

В серці, на дні,

Будете вічно живими!»...

**Г. Кікоть, бібліотекар Косівської ЦРБ.
Гуцульський край, 13 березня 2015 року, №11.**

Думки багатьох людей, які знають Т. О. Яницького, висловив у своєму вітальному слові з нагоди 80-літнього ювілею голова правління районного об'єднання «Просвіта» Богдан Глібчук:

Назавжди з Косовом

Людина, про яку поведу мову, народилася на Тлумаччині. Це ветеран праці, багаторічний вчитель української мови і літератури, голова осередку «Просвіта» Косівської гімназії, член правління районного об'єднання «Просвіта» Тадей Олексійович Яницький.

Більша частина його життя пов'язана з Косовом. За ці роки Тадей Олексійович всією душею полюбив Косівщину і її людей.

Членом «Просвіти» він став з початку відновлення її роботи. Багаторічний учасник народного чоловічого хору «Гомін» при райоб'єднанні «Просвіта». Сьогодні не можна уявити будь-які урочисті заходи біля пам'ятників Тарасові Шевченку та Іванові Франку без його полум'яних декламацій творів поетів.

Він не байдужий до проблем, які постають сьогодні перед громадою Косова, і бере активну участь в громадському житті міста.

В ці дні Тадею Олексійовичу виповнилось 80 років.

Від імені правління районного об'єднання «Просвіта» та всіх просвітян району хочу привітати ювіляра з поважною датою, побажати здоров'я, добра, тепла, світла. З роси і води Вам, вельмишановний Тадею Олексійовичу!

Богдан Глібчук.
голова правління районного об'єднання «Просвіта».
Гуцульський край, 14 лютого 2014 року, №7.

Відзнаки та нагороди

Відзнаки та нагороди

Життєпис.

Спогади і роздуми.

I. Вступ.

В житті людей бувають періоди, коли хочеться заглянути в минуле, побачити його ще раз, відтворити в пам'яті, хоч воно може бути жорстоким, трагічним, драматичним, але й творчим, будівничим.

Істина вимагає, щоб її час від часу повторювали. Інколи сам процес, який веде до істини, буває змістовнішим і цікавішим.

Хочу заглибитися у прожиті роки. Що було доброго, злого, драматичного і трагічного.

Буду говорити правду, правду, і, тільки правду, як на суді, щиро й відверто, бо це дуже важливо на життєвій дорозі.

II. Дитинство.

Рідна стежина – одним одна, одним одна біля воріт. Батьківська оселя, материнський поріг – рідна батьківщина. Тридцять років ХХ століття.

Селянська родина.

Батько Олександр Іванович Яницький – учасник I світової війни.

Мати Михайлина Миколаївна Васишин добра людина, щира, милосердна, любляча, працьовита, як та бджілка, від роси і до роси все носила мед до нашого спільного вулика.

Час був нелегкий: життя, в деякій мірі, впроголодь, босоніге дитинство.

Праця, праця і ще раз праця батьківська в полі, бо це основа людського життя. Батьки це добре усвідомлювали і передавали це дітям з одночасним вихованням всього доброго, людського.

Але в повітрі пахло грозою і порохом.

III. Наближалась війна.

Мені, як молодому хлопчикові, запам'ятався 1939 рік, вересень, коли А. Гітлер своєю армadoю анексував Австрію, напав на Польщу.

Почалась II Світова війна.

Пам'ятаю, як польські солдати переходили нашими селами і роздавали дітям цукерки, а сільські матері виносили їм молочні продукти.

Настав грізний, жорстокий 1941 рік (22 червня). Почалась окупація фашистською Німеччиною України.

Навчання у школах деякий час продовжувалось, але уже за німецьким сценарієм, їхніми законами. Невдовзі навчання припинилось. Німці з нашої школи зробили конюшню. Німецькі солдати й офіцери заселились по людських квартирах.

Силоміць і під загрозою смерті схоплювали і залучали в своє ополчення юнаків і мужчин. Примусово вивозили наших людей на роботу в Німеччину. Поселились і в нас з машиною на гусеничній ході. Час від часу вночі з'являвся у небі радянський бомбардувальник (кукурудзяник), освічував ракетами і скидав бомби. Щастя в нещасті, що бомби падали на відстані 150-200 м. від будинку.

Німці при підтримці грізної техніки, зокрема потужної авіації, танків просувались вглиб території України. Села і райони, як кажуть, переходили із рук в руки.

Займали: то радянські війська, то угорські, і знову – німецькі. Це було уже через два роки.

Через три роки (на початку 1944 р.) німці відступали, поселились знову у квартирах. Були і в нас. Я уже був у 3-у класі. Як звичайно, вивчав німецьку мову. Німці давали читати мені свою пресу. Раділи і усміхались моєю читкою і говорили, що заберуть мене в Німеччину. До речі, деякі з них уміли говорити ламаною російською і короткими фразами українською.

У нашому Тлумацькому районі проходили воєнні дії. Повністю виселили два села: Хотимир і Жабокруки. Розприділили людей в інших селах, подалі від фронту. Поселились і в нашій родині шестеро дорослих осіб на півроку на повному нашому утриманні.

Слід сказати, що в межах нашого села і Тлумача велись і повітряні бої. Німці проривались з-за Дністра в районі Нижнева, Кутищ, а з Тлумача їм наперекір стріляли катюші радянські. У селі розміщувались радянські танки – «Т-34» – стріляли на прорив німців. Зі Станіслава прилетів німецький літак «Рама» двоххвостий, сфотографував стрільбу радянських танків і повернувся у Станіслав. Незабаром прилетіла німецька група бомбардувальників «мессершмітти» почали бомбити зосередження радянських танків. Все-таки німці на тиграх прорвали оборону руських.

Під кінець війни запам'ятався мені, як багатьом дітям і дорослим, травень 1945 р.

Пам'ятаю, як сьогодні, я закінчував 4 клас. Зайшла наша вчителька в клас і промовила тремтливими словами, але які запали в душу і понині згадуються: «Діти, закінчилась війна», – і заплакала.

Заплакали і ми усі, ще малі небожата. Це були сльози радості і печалі. Пам'ятаймо про це.

IV. Юність, опалена війною.

Навчання (1945 – 1952 рр.) Тлумацька середня школа.

1946 рік – посуха. 1947 рік – голод. Бідність, босоніге дитинство. Життя з прикусом, придумкою, і з оглядкою.

Варто пригадати свою альма-матер (школу), учителів. З радістю і терпінням проходив навчальний процес. Ні взутися, ні вбратися не було у що, напівголодні. Спочатку майже без підручників, зошитів. З 1946 року частково з'явилися зошити, підручники.

Щирими словами згадую нашого директора середньої школи, доктора філологічних наук, учителя німецької мови, Мелінішиного Миколу Михайловича. Ще до війни він закінчив Празький університет, здобув звання доктора, що було на той час надзвичайною рідкістю. Навчання у нього проходило на високому рівні: бесіда (конверзація), знання і розуміння слів, граматичні правила, виразне читання, розповідь (в основному німецькою мовою).

Вчителя історії – учасника бойових дій (Великої Вітчизняної війни) Сасевича Андрія Андрійовича.

Вчителя російської літератури, інваліда війни Березовського Івана М., учителя української мови і літератури Ільченка Миколу Михайловича і інших.

У нас, у школі вже на той час був телескоп, що було великою рідкістю. І ми після уроків, вечором приходили до школи дивитись у телескоп на зоряне небо, планети.

Було велике бажання учитися, незважаючи на великі труднощі. Багато учнів із сусідніх сіл долали відстані по 5-6 кілометрів до школи, особливо трудно взимку. Транспорту ніякого ще не було.

8-10 класи. Організована шкільна футбольна команда. Змагання між класами у спортивній формі, у бутсах на районному стадіоні після уроків, або під час уроків фізкультури. Це було теж важливо і цікаво, і забавно.

V. Спогади і роздуми про пережите і побачене у II Світовій війні.

Мова піде про людину на війні і в тилу, про людську пам'ять.

Якби людське горе димилось як вогонь, то димом застелився б увесь світ. Говорити про війну важко, трудно, складно, але дуже важливо і необхідно. Світ держиться на трьох китах: на збережен-

ні миру (злагоди), на збереженні природи (навколишнього середовища), і на збереженні людської пам'яті. Якщо горе має свій запах, то війна пахне вогнем, попелом і смертю. (1418 днів і ночей).

–Війна – це гіркий піт і кров.

–Війна – каліцтво людей, руйнування всього, створеного віками.

–Війна – недоспані тривожні ночі, нещасливе дитинство, сирітство.

–Війна – голод, холод, розлука з рідними.

–Війна – листи, яких ждуть і не діждуться.

–Війна – вісті, яких ждуть і бояться одержувати, бо там похоронка.

–Війна – особлива любов до спокою, добра.

–Війна – жагуча ненависть до зла і смерті.

Величезний вклад внесло бойове братство чоловіків і жінок в роки війни, в тилу і на фронті.

Бо війна – це насамперед робота, найтяжча з усіх відомих людині робіт: без вихідних, святкових, без відпусток, 24 години на добу під кулями і бомбами.

Жінки разом з чоловіками, як сумлінні землеміри важкої війни, пройшли землями Європи, наче відміряли долю свого народу – що далі від рідних країв у глиб Європи, то надійніше для своєї Батьківщини, для України.

Вони – прапороносці миру – не просто воювали, вони на війні жили, страждали, мріяли, вірили і перемогли.

В тилу заміняли чоловіків, ждали листів і не діждавались, ждали вісток і боялись їх одержувати, бо там похоронка.

–Не випадково мріяв Олександр Довженко написати про долю української жінки. Про матір, і про сестру, про нашу Ярославну, яка плаче рано на зорі за нами. Особливо говорилось про жінку, про дівчину в шинелі і чоботях, про сестру милосердя, про сестру-жалібницю, про зв'язківку.

«Ти красива», – писав О. Довженко, – в своїй незграбній шинелі і чоботях, і нам жаль тебе...

Хочеться поклонитись тобі, дівчинко, що витягаєш нас з бою, що несеш нам добрі вісті, що годуєш нас.

Сьогодні хочеться низько поклонитись матерям, які в годину воєнного лихоліття проводжали своїх синів і дочок на жорстоку бойню, а потім чекали втішних вістей з фронту, виплакували очі від похоронок. Часто вечорами одинока мати виходила на дорогу край села і чекає, чекає, чекає свою долю, свою утіху.

А її утіха присипана сирію землею, устелена барвінком, уквітчана

квітами. Над її утіхою горить вічний вогонь. Горить вогонь серця її сина.

І сьогодні наші юнаки і дівчата не можуть бути байдужими до долі тих юнаків і дівчат, які заради них віддали своє життя, не звіддавши земного щастя.

— Можливо, пам'ятаючи про це, багато хто замислиться над власними вчинками, легковажністю поведінки, взаємин, які так прикро вражають своєю пустотою сьогодні.

— За легковажність дорого розплачуються, поверховість почуттів призводить до глибоких страждань, пустота обертається серйозними втратами.

— Пройдуть нові десятиліття, але ніколи не згасне пам'ять про тих, хто відвойовував миру в жорстокій світовій війні.

— Хто сіяв вітер — пожав бурю.

В кінці війни наші українські солдати промовляли: «Стою з автоматом на порозі нової епохи і думаю: яку могутню темну силу ми перемогли. Будь вона проклята ця світова бойня.»

— Наше завдання пам'ятати трагічні і героїчні дороги війни; прокладати дороги миру, щоб зберегти цю прекрасну і запашну квітку, яка називається Землею.

Будьмо гідні цієї місії.

Хай ніколи не повториться цей жах.

Ніщо не забуто!

Ніхто не забутий!

Шановні матері!

Щоб куля, випущена коли-небудь на війні, неприємна вістка ніколи не влучала у ваші серця.

Хай вічно палає нам пам'яті ватра.

Хай зійде вона із чола на чоло.

Бо звідки ми знатимем, що буде завтра.

Якщо ми забудем, що вчора було.

Не стріляймо у минуле!

Достовірно правий був видатний дагестанський поет Расул Гамзатов, який у свій час прорік такі прекрасні слова: «Хто в минуле стріляє з пістолета, майбутнє буде стріляти у нього з гармати».

Хто не знає, не розуміє, і не цінить минулого, той не вартий майбутнього.

Вражає і те, коли в наших поселеннях оскверняють могили загиблим воїнам, які врятували нам життя своєю смертю.

Вірили солдати — це останні жертви. Тільки мир і щастя будуть після них. Люди, обеліски ставлять не лише для мертвих. Обе-

ліски ставлять для живих! Ще раз пам'ятаймо про це. Не використовуймо День Перемоги для розколу українського суспільства. 9-е травня – це день триумфу. Це не торжество ідеології, це – триумф людини.

Справжній трагізм життя полягає в тому, що старими стають занадто рано, а мудрими – занадто пізно.

Хай наші сьогоднішні матері плачуть не з горя, а від радості і щастя.

Щастя людського, радості земної, здоров'я міцного і мирного неба над рідною землею. Хай охороняє вас Господь!

VI. 1946 р. – посуха, 1947 р. – голод.

Єдина рятівниця в нас в родині – корівка. Так, священна корівка, яка рятувала багатьох односельчан від голодної смерті. Я і тепер з вдячністю згадую її на самоті у тривожні хвилини – нашу рятівницю – червоно-білявку. Недаремно вона згадується добрим, щирим словом у деяких країнах, наприклад, в Індії, де вона священна.

Пам'ятаю, як молдовани, в яких ще трагічніша ситуація була, проходили нашими селами і в безсиллі голодному вмирили на дорогах.

Пам'ятаймо і не забуваймо про цю драматичну сторінку в нашій історії.

VII. 1947 – 1949 рр. колективізація сільського господарства.

Примусова організація колгоспів. Пишіть заяву про вступ до колгоспу, якщо ні, – то Сибір.

Трагічна сторінка також у нашій історії. Розбирали примусово господарські зернові стодоли, забирали коней, сільськогосподарський реманент і розміщували на колгоспній території.

Таке було і в нашій родині.

Після відбудови і розбудови колгоспів і радгоспів компенсації не давали.

Порівняти. Після руйнації в Україні німцями, німецький уряд нашим постраждалим видавав компенсацію.

Через декілька років ситуація в Україні потрохи налагоджувалась. Придбані сільськогосподарські машини, будували тваринницькі ферми для корів, молодняка, коней, свиней, птиці.

Що було добротного і цінилось народом – так це те, що священна земля не пустувала, бо була згодом різна сільськогосподарська техніка, як для колгоспів, так і для колгоспників.

І якщо порівняти із сьогодишньою ситуацією землі селянські – то гріх від Бога і сором від людей.

І сумно, і страшно, і прикро, що наша Україна має такі прекрасні родючі землі, але вони заросли бур'янами, стали пустирями, що дуже боляче.

Опам'ятаймося, що ми робимо?

Німці – багатий і працьовитий народ, вивозили наші родючі чорноземи у свою країну.

Правда і те, праця в колгоспах була рабською, кріпацькою.

Мізерні заробітки. На перших стадіях колгоспів суворо карали, якими за злочини. Одна жінка в нашому селі взяла із колгоспного току 5 кг пшениці – засудили на 5 років. Суворо і бездушно. Пізніше таке уже не повторювалось.

Тепер села обезлюднюються, земля пустує. Нічим і нікому обробляти. Напрошується думка:

«Любіть землю, любіть працю на землі, бо без цього ні вам, ні внукам вашим не буде щастя ні на якій планеті.»

VIII. Служба в Радянській Армії.

1953 – 1956 рр. Запам'яталось Служив у Мінську в дивізії Білоруського воєнного округу, командуючий маршал Тимошенко.

В інженерних військах, старшинський і офіцерський склад – в більшості учасники бойових дій, фронтовики. Дисципліна на високому рівні. Приділялась велика увага військовій справі, спорту.

Пригадується епізод, коли, 1954 р. серед зими морозної по бойовій тривозі був піднятий наш курсантсько-офіцерський в майбутньому, одягнуті в шинелях на відкритих грузових машинах сто кілометрів маршу вночі при повній бойовій нагрузці, опинилися в лісі, натягнули палатки і п'ять діб займались військовою справою.

Ще один епізод.

Маневри 1955 р. вже влітку всього Білоруського воєнного округу, сотні тисяч військових з участю Міністра оборони маршала Г. К. Жукова, командуючого військами Варшавського договору маршалом І. Конєвим, командуючим Білоруським округом маршалом Тимошенком, маса генералів. Армії приділялась велика ува-

га. Урядом виділялось 10 % з державного бюджету на армію. Це велика сума.

Харчування було краще, ніж в цивільному житті.

ІХ. Демобілізація 1956 р.

Влаштування на роботу.

Пропонували мені: інспектором міліції, головою сільської ради, інспектором райфінвідділу.

Опинився на посаді інспектора райфінвідділу в Тлумачі. Але ця професія мене не задовольняла. Я любив сцену, художню самодіяльність. Бо приходилось ще до армії брати участь у концертах, виставах. Були два рази з виступами на обласному огляді в драматичному театрі.

Х. Театральні будні.

1957 – 1958 навчання і праця в Станіславському драматичному театрі. Навчання і праця цікаві. Участь у багатьох різних виставах українських і зарубіжних класиків.

У 1957 р. влітку були місяць на гастрольях у Львівському драматичному театрі ПрикВО (Прикарпатського військового округу).

Праця в театрі – це циганське життя. Гастролю, гастролю, гастролю і виступи на базі в театрі по неділях і святах дві вистави вдень.

Немає вільних ні свят, ні неділь. В деякій мірі ми розчарувались. І будучи на гастрольях у Косові, який мені дуже сподобався, влаштувався керівником (режисером) драматичного колективу у Косівському будинку культури і Кутському.

Із художнім керівником будинку культури Мирославом Олексійовичем Процюком поставили виставу «Наталка Полтавка» Івана Петровича Котляревського і інші вистави.

Прекрасно виконали свої ролі: Виборного – художній керівник будинку культури Процюк Мирослав Олексійович, Возного – Карпусь (працівник будинку культури) і Сорохан Ярослав. Наталки – Балагурак Маруся (депутат Верховної Ради України). Петра – Кабин Ілько (художник фабрики «Гуцульщина»). Миколи – Фокшей Роман (працівник торгової системи). Терпилихи (Горпини) Гасюк Марія – художник фабрики «Гуцульщина»).

У Кутському будинку культури – вистава «Сім'я злочинця» (Його велике кохання), Джакометті та інші.

У Бабинському будинку культури, де я працював по сумісни-

цтву в заочній школі ставили вистави: О. Коломійця «Фараони», Т. Шевченка «Невольник», «Джакометті», «Сім'я злочинця» та інші.

XI. 60-70 роки.

Навчання в культ-освітньому училищі (Чернівці), у вузах Станіславському педагогічному і Московському (заочно) – іноземна філологія (німецька мова).

XII. Освіта (1976 – 2014 рр.).

Праця у Косівському інтернаті-гімназії. Викладав українську мову і літературу. Вів місцеве радіомовлення. Готував відповідні теми актуальні до урочистих подій, видатних особистостей. Записували на плівку і проголошувалось текст озвученого виступу на подвір'ї школи під час перерв.

Вів 10 років світової етику. Цікавий предмет був як для мене, так і для учнів.

1989 р. організував «Просвіту» у школі. Очолював її 25 років. Проводили з участю дирекції школи, учителів різні зустрічі з видатними людьми: часто організовували зустріч учнів із видатним поетом Косівщини п. Богданом Радишем – це було регулярно з різними класами.

Інші зустрічі: із знаною патріоткою України Славою Стецько, заслуженою артисткою України п. Оксаною Затварською, народним артистом України п. Остапом Гавришем, лауреатом Шевченківської премії, письменником п. Степаном Пушиком, лауреатом Шевченківської премії, Героєм України, поетом Дмитром Павличком, ветераном Другої Світової війни, учасником бойових дій п. Володимиром Юрійовичем Пізовим, ветераном війни Петром Іконніковим, хором «Гомін», деякими його учасниками, де вони розповідали учням про свої професії, як здобували дану професію, чому вибрали саме її, як працювалось.

XIII. Громадська робота.

З 2014 р. – на пенсії. Працюю членом районного правління «Просвіти». Разом з культурою, освітою, «Просвітою», часто доводиться виступати в честь видатних подій, видатних особистостей. Член клубу інтелігенції.

Виступи в честь Т. Шевченка, І. Франка коло пам'ятників і в будинку культури, Лесі Українки, Марка Черемшини безпосередньо

в Кобаках, Дмитра Павличка в клубі інтелігенції, будинку культури, інституті, Романа Іваничука в рідному селі Трачі, Василя Стефаника (Клуб інтелігенції) на Снятинщині, Михайла Павлика (клуб інтелігенції; коло пам'ятника його садиби; школи мистецтв).

Доводилось виступати в урядових установах Косова.

Наболілі питання висвітлювались: задіяння громадської лазні Косова, встановлення перил на Братській могилі полеглих воїнів, прокладання асфальтової дороги до греко-католицького цвинтаря, упорядкування пам'ятника Івану Франку, проведення плиточного тротуару до Косівського будинку культури, звільнення центральної дороги Косова від численного натовпу легкових машин, заборона проїзду машинами центральною вулицею міста, встановлення перехідних піших доріжок відповідним дорожнім знаком «зеброю». Як у місцевій пресі так і в усних виступах.

Зустрічі відбувались у райдержадміністрації, районній та міській радах, з участю бувшого голови Івано-Франківської обласної держадміністрації п. Михайлом Вишиванюком. Доводилось тричі брати участь у зустрічі в районній владі з депутатом Верховної Ради України Юрієм Соловєєм по наболілих питаннях міста Косова і Косівщини.

Післямова.

Згадуючи і відтворюючи своє минуле і сьогоднішнє, хотів би пригадати яскраві моменти перебування і працю з колективом Косівської гімназії-інтернату з 1976 – 2014 р.

Насамперед згадую добрим словом директора цієї установи шанованого п. Михайла Васильовича Магуна, який очолював цей заклад сорок з лишнім років. Проявив себе, як добрий організатор і господар навчально-виховного процесу, як діяльний і точний виконавець.

Щирими словами згадую завучів школи: п. Ганну Іванівну Бейсюк – завуча навчального процесу, завуча виховного процесу п. Ганну Василівну Павлик. Завуча останніх 10-и років п. Ганну Лук'янівну Корпанюк.

– Щедрими словами згадую українських філологів: п. Роману Морозюк (помертню), добродушну й добросердну п. Галину Омелянівну Тимофійчук, обдаровану п. Василину Миколаївну Сеняк, щирі і прихильні Ярославу Петрівну Лаюк, шановну п. Ірину Гавриш.

– Зарубіжних філологів:

обдаровану Ольгу Дмитрівну Волинюк, розумного філолога п. Любу Бійовську, шановного Богдана Степанченка.

– Обдарованих ветеранів школи: п. Ніну Іванівну Босак, майстра «золоті руки» п. Христину Сергіївну Іванчук, Ніну Іванівну Власенко (помертню), шановну Ірину Констянтинівну Гавриш.

– Не залишаюсь у боргу перед прекрасними педагогами-мужчинами:

кандидата історичних наук п. Володимира Володимировича Костюка, Володимира Дмитровича Грицюка, свого товариша-побратима п. Володимира Михайловича Островського (помертню), керівника художньої самодіяльності гімназії п. Ігора Івановича Романіва, вчителя фізкультури Анатолія Івановича Шалімова (помертню). Згадавши цих товаришів по праці, залишаюсь гарної думки і про незгаданих.

Тадей Яницький – на заходах з вшанування пам'яті Князя Роси – Тараса Мельничука в с. Уторопи. (2015 р.).

**Заходи з відзначення
70-річчя Перемоги
над нацизмом у
Косові. День пам'яті
та примирення.**

Т Яницький з ветеранами війни і праці, головами районної ради та РДА П. Ванджураком та З. Томащуком.

Вдячне слово

Добрі порядні люди здійснили мою маленьку мрію, щодо організації та видання цієї книги, яка є моєю «лебединою піснею».

Вагомий вклад внесли шановні добродійки: голова районної громадської ради Косівщини п. Анастасія Григорівна Костюк, вчителька української мови та літератури Косівського НВК «Загальноосвітня школа І ст. гімназії-інтернату» п. Галина Омелянівна Тимофійчук, молодий спеціаліст програмного забезпечення комп'ютерних систем і мереж п. Наталія Василівна Грималюк. Вони на добровільних засадах, безкорисливо, затративши велику кількість свого часу щиро працювали над створенням цього видання.

Щиро дякую за сприяння у виданні цієї книги голові Косівської районної державної адміністрації п. Зіновію Юрійовичу Томашуку, голові Косівської районної ради п. Павлу Івановичу Ванджураку, керівнику ГО «Центру ділових жінок Косівщини» п. Лідії Йосипівні Ярич.

Сердечне спасибі невтомному і небайдужому видавничої справи п. Михайлу Дмитровичу Павлюку.

Бажаю всім міцного здоров'я, всіляких гараздів, хай Бог дарує Вам шановні добродії многі і благії літа.

Т.Яницький.

ЗМІСТ

Достойна людина.....	3
Людина і доля.....	6
Добро врятує світ.....	14
Статті та інші друковані матеріали Т. Яницького в оригіналі:	
Праця єдина з неволі нас вирве.....	18
Він був справжнім патріотом України.....	19
Люди в білих халатах.....	20
Співоча душа Кобзаря.....	21
Тарас Шевченко – поет, борець, людина.....	24
«Караюсь, мучуся... Але не каюсь!..».....	30
Останнім шляхом Кобзаря.....	37
Вітчизни він достойний син.....	41
Лебедина пісня.....	42
Куди прямує Україна.....	44
Безсмертна в славі Українка.....	47
Просвіта в історії і культурі українського народу.....	51
Калейдоскоп інтересів та ідей.....	70
Відзнаки та нагороди.....	79
Життєпис. Спогади і роздуми.....	81

Творець мудрого слова

“Писаний Камінь”

Косів
2016

Видруковано в ПП “Писаний Камінь”
Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 5083
Івано-Франківська обл., м. Косів,
вул. Незалежності, 28.
Тел-факс: 2-24-91
E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 10.08.16. Формат 60х84\16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 7,68. Обл.-вид. арк. 12,6. Тираж
200 прим. Замовне 447.